tevhid

Şevvâl 1445

"TAĞUTA KULLUK ETMEKTEN KAÇINIP, ALLAH'A YÖNELENLERE MÜJDE VARDIR. KULLARIMI MÜJDELE!" (39/ZUMER, 17)

AYLIK İSLAMİ EĞİTİM DERGİSİ | MAYIS '24 | YIL: 13 | SAYI: 135 | FİYATI: 60₺ | ISSN: 2148-4635

KENDİNİ YETİŞTİRMEK

HALİS BAYANCUK HOCA | HASBİHÂL' 04

teuhidkitap
İlme Açılan Kapı

KİTAPLARIMIZIN YENİ BASKILARI

ÇIKTI

SATIŞ NOKTALARI

Tevhid Kitabevleri
www.tevhidkitap.net

+(90) 552 872 83 84

بسم الله الرحمن الرحيم

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu,

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Tevhid Dergisi olarak 135. sayımızı siz değerli okuyucularımıza takdim ediyoruz.

Halis Bayancuk Hoca'mız, kulluk yürüyüşümüzde yüksek dereceleri elde etmek, menzile dosdoğru şekilde ulaşabilmek ve durağanlığın olmadığı bu yolda gerilememek adına her Müslim'in sahip olması gereken kendini yetiştirme bilincini gündem ediyor. Bu meselenin Rabbimizin bizleri kendisi için yarattığı gayeyi gerçekleştirebilmek için bir zorunluluk olduğunu belirten Hocamız bu uğurda ihtiyacımız olacak temel azıkları sıralıyor.

Enes Yelgün, Ahzâb Suresi'nin 9 ila 22. ayetlerinden yola çıkarak Hendek Gazvesi kapsamında dikkatimizi çekmek istediği noktaları mercek altına alıyor.

Talha Akman, Nisâ Suresi'nin 46. ayetini zikrederek selamlaşmanın dinimizdeki yerine değinirken çeşitli açılardan da bu ahlakı değerlendiriyor.

Enes Doğan, muksirûn sahabilerimizden Âişe Annemizin (r.anha) muhaddisliği hususunu ele almaya devam ediyor.

Emre Acar, hayâ ahlakının İslam'daki yerini anlatıyor ve bu ahlakı muhafaza edebilmemiz için nasihatlerde bulunuyor.

Ömer Akduman, İmam Nevevî'nin Kırk Hadis isimli eserinin şerhinde "Nerede Olursan Allah'tan Kork!" hadisini işlemeye başlıyor.

Salim Kandemir, Allah yolunda cihad âşığı, cesur ve cömert oluşuyla bilinen İyâd ibni Ğanem'e (ra) veda ediyor.

Kerem Çağlar, Aile Makaleleri serisinin bu bölümünde saliha ve itaatkâr kadın olmanın önemini ve böylelikle Rabbleri katında elde edecekleri dereceleri anlatıyor.

Zeynep Bayancuk, Afrika Rüyası başlıklı yazısında dil öğrenimiyle ilgili ufkumuzu açacak ipuçları veriyor.

Dr. Gözde Tercuman, El-Hâlik ve El-Fâtır olan Rabbimizin insan beynini mükemmel yaratışı hakkında bizi bilgilendiriyor.

Melek Şeref, erteleme, ertelemenin nedenleri ve çözüm önerileri üzerine bir yazı kaleme alıyor.

Melek Şeref, çocukların duygusal ihtiyaçları olan sevilme, güven duyma, sayılma, değerli hissetme, ait olma duygularının yeterince karşılanamaması şeklinde tarif edebileceğimiz duygusal ihmal konusunu inceliyor.

Sultan Amed Yaşar, yapay zekâ ilminin inceliklerine dair bizleri aydınlatmaya devam ediyor.

Hanne Ak, kulluk yolculuğumuzda ayaklarımızın kaymaması için bizlere bir hatırlatmada bulunuyor.

Osman Sadıkoğlu, bidat konulu ilgili yazı dizisinde bidatçinin işlediği her bidatle daha büyük bir sapmaya savrulduğunu anlatıyor.

Bu sayımızda Halid Muhammed Halid'in hazırladığı 60 Seçkin Sahabe Hayatı'nı tanıtıyor, şanlı süvarilerin örnekliğini anlatan bu kıymetli eserden tüm okurlarımızın faydalanmasını diliyoruz.

Rabbimizden bizleri rahmet ayı Ramazan'a ulaştırıp mağfiret pınarında bağışlanma fırsatı verdiği gibi bizleri bu aydan arınmış ve bağışlanmış kullarından kılmasını ve bir sonraki Ramazan'a hayır üzere eriştirmesini niyaz ediyor, Allah'ın (cc) izniyle 135. sayımızı istifadenize sunuyoruz.

Editör

tevhid

İmtiyaz Sahibi
Hamza ÖZTÜRK

Yazı İşleri Müdürü
Abdullah DEMİR

Yayın Türü
Yaygın Süreli

Reklam ve Abonelik
www.tevhiddergisi.org
tevhiddergisi@gmail.com
0 (545) 762 15 15

Adres
Kirazlı Mah. Mahmutbey Cad. No. 120
34212 Bağcılar/İSTANBUL

Yazışma Adresi
Hamza ÖZTÜRK
Kirazlı Mah. Mahmutbey Cad. No. 120
34212 Bağcılar/İSTANBUL

Basım
İmak Ofset, 71320
Akçaburgaz Mah. 137. Sok. No. 12
Esenyurt/İSTANBUL 0 212 656 49 97

Satış Noktaları: Tevhid Kitabevi

- **İstanbul** : Kirazlı Mah. Mahmutbey Cad. No. 120/A 34212 Bağcılar/İSTANBUL 0 545 762 15 15
- **Ankara** : Piyade Mah. İstasyon Cad. No. 190 06794 Etimesgut/ANKARA 0 543 225 50 48
- **Diyarbakır** : Fırat Mah. 500. Sok. Taşkıran 2 Sitesi D Blok Altı 21070 Kayapınar/DİYARBAKIR 0 543 225 50 43
- **Konya** : Mengene Mah. Büyük Kumköprü Cad. No. 78/A 42020 Karatay/KONYA 0 543 225 50 49
- **Van** : Vali Mithatbey Mah. Gündüz 2. Sok. No. 2 A 65100 İpekyolu/VAN 0 543 225 50 45
- **Bursa** : Bağlarbaşı Mah. 1. Hürriyet Cad. 1. Sedir Sok. No. 1 16160 Osmangazi/BURSA 0 543 225 50 46
- **Adana** : Reşaybey Mah. 62008 Sok. No. 10 İşyeri-2 01120 Merkez/Seyhan/ADANA 0 555 655 00 70

İrtibat Büroları

- **Merkez** : Kirazlı Mah. Mahmutbey Cad. No. 120 34212 Bağcılar/İSTANBUL
- **Avcılar** : Firuzköy Mah. Kazım Karabekir Cad. Tütün Sok. No. 2 34325 Avcılar/İSTANBUL
- **Sultangazi** : İsmetpaşa Mah. 95. Sok. No. 41/A 34270 Sultangazi/İSTANBUL
- **Diyarbakır** : Fırat Mah. 500. Sok. Taşkıran 2 Sitesi D Blok Altı 21070 Kayapınar/DİYARBAKIR
- **Konya** : Mengene Mah. Büyük Kumköprü Cad. No. 78/A 42020 Karatay/KONYA
- **Van** : Bahçıvan Mah. Sıhke Cad. Karatekin Sok. Yavuz Canlı Apt. Kat: 2 65040 İpekyolu/VAN
- **Erciş** : Kışla Mah. Şehitler Cad. No. 10 65400 Erciş/VAN
- **Bursa** : Bağlarbaşı Mah. 1. Hürriyet Cad. 1. Sedir Sok. No. 1 16160 Osmangazi/BURSA
- **Ankara** : Piyade Mah. İstasyon Cad. No. 190 06794 Etimesgut/ANKARA
- **Kırıkkale** : Yenişehir Mah. Özbek Saran Sok. No. 3/A 71450 Yahşihan/KIRIKKALE

Mayıs 2024 | Şevval 1445
Yıl: 13 | Sayı: 135 | Fiyat: 60₺
ISSN: 2148-4635

teuhid

İÇİNDEKİLER

DERGİ İÇERİSİNDE YER ALAN
YAZILARDAN, İLGİLİ YAZAR MESULDÜR.
KAYNAK GÖSTERİLEREK ALINTI YAPILABİLİR.

HASBİHÂL

Halis BAYANCUK HOCA

KENDİNİ YETİŞTİRMEK

Her insanın içinde, yaratıldığı gayeyi gerçekleştirecek donanım ve potansiyel vardır. Ancak bunun öncelikle fark edilmesi, sonra açığa çıkarılması, sonra ve en önemlisi de bunun gerçekleştirilebilmesi; insanın kendini yetiştirmesiyle ilgilidir.

Allah'ın adıyla,

Allah'a (cc) hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu,

Kendini yetiştirme meselesi Müslim için önemlidir ve farklı gündemler arasında değişmez gündemlerden biridir. Zira kulluğun hakikati, kendini yetiştirmeyi gerekli kılmaktadır. Şöyle ki; "Yalnızca sana ibadet eder ve yalnızca senden yardım dileriz."[1] ayetinde özetlenen kulluk, içerisinde farklı menziller ve yüksek dereceler bulunan yorucu bir yürüyüştür:

"Her biri için yaptıklarına karşılık (elde ettikleri) dereceler vardır. Rabbin, onların yapmakta olduklarından gafil değildir."[2]

"Ey insan! Hiç şüphesiz sen, Rabbinin (rızası için) sürekli çabalayacaksın ve sonunda O'nunla karşılaşacaksın."[3]

"O, göklerin/yüksek derecelerin sahibi Allah'tandır. Melekler ve Ruh, süresi elli bin yıl olan bir günde (Allah'a) çıkar/yükselir."[4]

Ebû Hureyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Cennette Allah'ın cihad edenler için hazırladığı yüz derece vardır. Her iki derece arasında da gökler ve yer kadar mesafe vardır."[5]

Kulluk yürüyüşü, bir yükseliştir. Bu yürüyüş ve yükselişte insan ya ilerliyor ya da geriliyordur, yerinde saymak söz konusu değildir:

"Sizden öne geçmek ve geride kalmak isteyenler için."[6]

İbnu'l Kayyim (rh) der ki: "Bir kul eğer ileriye doğru gitmezse, mutlaka geri kalır. Başka seçenek yoktur. Kulun durağı yoktur ve daima seyir halindedir. Ya yukarı çıkar ya aşağı iner. Ya ileri gider ya da geriye. Ne tabiatta ne de şeriatta durağanlık yoktur. Burada ya cennete veya cehenneme götüren aşamalar söz konusudur. Bu merhaleleri kimi hızlı kat eder kimi yavaş kimi ileri gider kimi geri kalır. Fakat

1. bk. 1/Fâtiha, 5
2. 6/En'âm, 132
3. 84/İnşikâk, 6
4. 70/Meâric, 3-4
5. Buhari, 2790
6. 74/Müddessir, 37

her hâlükârda yolda duran kimse yoktur. Yolda gidenler ancak gidilen yerin yönü, bir de sürat ve yavaşlıkta birbirlerinden ayrılırlar. Nitekim ayet-i kerimede, 'Hiç şüphesiz o (Sakar), en büyük (cezalardan) biridir. İnsanlar için uyarıcıdır. Sizden öne geçmek ve geride kalmak isteyenler için.'[7] buyrulmakta fakat duran bir kimseden bahsedilmemektedir. Çünkü Cennet ile Cehennem arasında başka bir mevki yoktur. Sâlih amellerle cennet yoluna ilerlemeyen, kötü amellerle cehennem yolunda kalır."[8]

Kulluk yürüyüşünde geride kalmak istemeyenler kendilerini yetiştirmek, imanlarını ve salih amellerini arttırmak, bilgi ve görgülerini geliştirmek durumundalardır. Aksi hâlde yerlerinde sayamayacakları için gerileyecek, kulluk yarışının dışında kalacaklardır.

Kendini yetiştirmenin bir diğer gerekçesi, insan zihninin/kalbinin bir değirmen taşına benzetilmiş olmasıdır. Değirmen taşı sürekli döner, hareket eder. İçine atılan buğday, bu hareket esnasında sürtünmeye maruz kalır ve un olur. Şayet dönen taşlara öğüteceği bir şey atılmazsa taşlar birbirine sürtünür ve kendi kendini öğütür. Kendini yetiştirmeyen insan, bir zaman sonra kendini tüketmeye başlar, ya kendini tekrar eder ya da kendisiyle uğraşır. Her ikisi de insanın ruh sağlığını, hâliyle kulluğunu olumsuz etkiler. Çünkü insan biyolojik olarak büyüyüp olgunlaştığı gibi ruhsal olarak da büyüyüp olgunlaşma fıtratında yaratılmıştır. Biyolojik olgunlaşmanın bir evrede takılıp kalması maddi olarak insanı nasıl olumsuz etkiliyorsa ruhsal gelişmenin bir yere takılıp kalması da manevi olarak insanı olumsuz etkiler.

Kendini yetiştirmenin bir diğer gerekçesi de Yüce Allah'ın insanı yaratırken gözettiği hikmeti gerçekleştirmek ve Allah'ın (cc) muradına uygun yaşamaktır. Şöyle ki; Allah (cc) hüküm ve hikmet sahibi olan El-Hakîm'dir. Yarattığı ve emrettiği her şeyi bir hikmet, gaye ve amaç için yaratmıştır. Her insanın içinde, yaratıldığı gayeyi gerçekleştirecek donanım ve potansiyel vardır. Ancak bunun öncelikle fark edilmesi, sonra açığa çıkarılması, sonra ve en önemlisi de bunun gerçekleştirilebilmesi; insanın kendini yetiştirmesiyle ilgilidir. Ancak kendini yetiştiren insanlar kendilerini tanıyabilirler. Ancak kendini yetiştiren insanlar kaderin, yani Allah'ın iradesinin onları sevk ettiği yeri fark edebilirler. Ancak kendini yetiştirebilenler Allah'ın (cc) nefislerinde ve ufukta yarattığı ayetleri fark edebilirler. Daha öz bir ifadeyle kendini yetiştirmek kendini tanımanın, kendini tanımak da insanın Allah'ın (cc) muradına uygun tercihlerde bulunmasının aracıdır. Aksi hâlde insan, Yüce Allah'ın onda ve ona özel yarattığı potansiyeli fark edemeyecek, fark etse dahi onu işleyemeyecektir. Sahibi olduğumuz bir altın madeninin farkında olmamak veya farkında olduğumuz altın madenini işleyememek gibi...

7. 74/Müddessir, 35-37
8. Medâricu's Sâlikîn, Dâru'l Kitâbi'l Arabî, 1/278

İnsan hayatında iki tür muhasebe vardır. Biri, gündelik sorunları göz önüne alan muhasebedir. Muhasebeye kaynaklık eden sorunlar gündelik ve geçici sorunlar olduğundan faydası da geçicidir. İkincisi de dünü, bugünü ve yarını esas alan; gidişata bütüncül bakmayı gerektiren muhasebedir. Bu muhasebeye kaynaklık eden sebep hayatın bütünü olduğundan daha etkili ve kalıcı sonuçları vardır.

Kendini yetiştirmek bir süreç, uzun bir yolculuktur. Bu yolculukta ihtiyaç duyduğumuz azıklar olacaktır. Allah'ın (cc) yardımıyla bunlardan bir kısmına değineceğiz:

Bismillah Derken

İslam inancında vesileler maksatlarla aynı hükümdedir. Yani bir şeyin gerçekleşmesi için aracı olan her vesile, sebep olduğu sonuçla aynı hükme ve fazilete sahiptir. Hâliyle kendini yetiştirmenin gayesi; yaratılış amacı olan kulluğu gerçekleştirmek, Allah'ın (cc) muradına uygun yaşamak ve Allah'a (cc) ihsan üzere kulluk etmektir. Kendini yetiştirmek ubudiyete vesile olduğundan o da kulluğumuzun bir parçası, dolayısıyla ibadetimizdir.

Her ibadette olduğu gibi bu ibadetimizde de yola koyulurken "Bismillah" demeli, Allah'ın yardımını yanımıza almalıyız. Kendini yetiştirmek uzun bir yol, meşakkatli bir yolculuktur. İnsan ise zayıf ve acizdir. Şayet Allah'ın yardımını yanına almazsa yola ilk adımı yanlış atacak, kusurlu benliğinin insafına kalacaktır. Ardından da insanın hayra erişmesindeki engellerden olan nefis ve şeytandan Allah'a sığınmalıyız. Zira kötülüğü çokça emreden nefis ve insanın düşmanı olan İblis, insanın kendini yetiştirmesini ve ihsan üzere Allah'a (cc) kulluk etmesini istemez. Bu hayra engel olmak için korkutma, ümitsizlik, hayal kırıklığı, alışkanlıklardan kopmanın zor olduğuna dair vesvese ve iğvaya başvururlar.

Muhasabe Yapmak

Kendimizi yetiştirmek için ihtiyaç duyduğumuz şeylerden bir diğeri, kendini yetiştirmenin gerekliliği ve önemine dair bilinçli olmaktır. Yukarıda aktarılan bilgiler kendini yetiştirecek Müslim için gerekli olan genel adımlardır. Kendini yetiştirecek insanın bu genel bilgilerin yanında özel bir bilince ihtiyacı vardır. O da kendine dair muhasebe yapmak, dünden bugüne gelişim seyrini incelemek ve ortaya çıkan sonuca bakarak yarın ne olacağını öngörebilmektir.

Bazı insanlar yalnızca yaşar, yaşanılan hayatın bir okul olduğunu ve insanı yetiştirdiğini idrak etmezler. Bedenleri olgunlaşır, fakat akıl ve kalpleri olgunlaşmaz. Aynı insanlarla aynı sorunları tekrar tekrar yaşar, benzer olaylar karşısında aynı hatalı tutumları tekrar eder. Böyle insanlar bir zaman sonra kendilerine olan saygı ve güvenlerini kaybederler.

İnsan hayatında iki tür muhasebe vardır. Biri, gündelik sorunları göz önüne alan muhasebedir. Muhasebeye kaynaklık eden sorunlar gündelik ve geçici sorunlar olduğundan faydası da geçicidir. İkincisi de dünü, bugünü ve yarını esas alan; gidişata bütüncül bakmayı gerektiren muhasebedir. Bu muhasebeye kaynaklık eden sebep hayatın bütünü olduğundan daha etkili ve kalıcı sonuçları vardır.

Programlı Olmak

Kendini yetiştirmek isteyen insanın ihtiyaç duyduğu bir diğer azık, programlı olmaktır. Programsız çalışan insanın kendini yetiştirmesi mümkün olmadığı gibi herhangi bir alanda muvaffak olması da mümkün değildir.

Programlı olmaktan kastımızı şöyle açıklayabiliriz:

– Ne istediğini bilmek: Kendini yetiştirmek genel bir kavramdır. Bir ev hanımının iman, salih amel, bilgi ve görgüsünü arttırmasını kapsadığı gibi bir mühendisin mesleğinde uzmanlaşmasını veya bir âlimin şer'i bir ilim dalında uzmanlaşmasını da kapsayabilir. Hâliyle kendini yetiştirecek insanın ne istediğini, kendini yetiştirmekten kastının ne olduğunu sınırlaması gerekir. Sınırlanan şeyi ihata etmek kolaydır, sınırsız ve belirsiz şeyler tabiatları itibarıyla ihata edilemezler.

– Gerçekçi olmak: Ne istediğini sınırlayan insan, isteklerinde gerçekçi olmalıdır. Örneğin Allah Resûlü'nün (sav) örnekliği konusunda kendisini yetiştirecek bir ev hanımı, her gün bir saatlik okuma veya bir ders dinleme programı yaparsa gerçekçi, günde beş saat kitap okuma veya beş ders dinleme şeklinde bir program yaparsa gerçekçi olmayacaktır. Zira bir ev hanımının vakti sınırlı, meşguliyetleri çoktur. Buna mukabil bilgiye aç ve zamanı uygun bir ilim adamının herhangi bir konuda bir saatlik program yapması da gerçekçi olmayacaktır. Böyle biri, bir saatlik programla bilgiye doymayacağı için sıkılacak, ilerleme kaydedemeyecektir.

Örneğin Ramazan ayından yeni çıktık. Pek çok kardeşimiz Ramazan ayında hayırlı alışkanlıklar kazandı ve bu yeni alışkanlıkları Ramazan sonrasına taşımak istedi. Bununla birlikte günde iki cüz Kur'ân okuyan bir kardeşimizin bu ameli Ramazan sonrasına taşımak istemesi gerçekçi değildir. Çünkü iki cüz okuyabilmek Ramazan iklimiyle alakalıdır. Ramazan'dan sonra o iklim olmayacağından istek de gerçekçi değildir. Bir başka kardeşimiz Ramazan boyunca abdest namazı sünnetini hayatına kattı ve Ramazan'dan sonrasına taşımak istedi. Bu ise gerçekçi bir adımdır. Çünkü abdest Ramazan'dan bağımsız ve sürekli tekrar eden bir ameldir.

Hayırlı programlara başlayamamanın veya başladıktan sonra sebat edememenin en önemli sebeplerinden biri de insanın kendi gerçekliğinden kopuk, kapasitesi veya zamanına uygun olmayan programlar yapmasıdır. Ne yazık ki insan hayatındaki yaşanmışlıkların toplamı olduğundan başarısız her girişim, ileride gerçekçi ve başarılabilir programları da olumsuz etkilemekte, geçmişte yarım kalmış programların enkazı yeni girişimleri daha başlamadan akamete uğratabilmektedir.

– Tecrübeden yararlanmak: Hangi alanda gelişmek istiyorsak o alanın "zikir ehlinden" yardım almalı, nasıl bir yol izleyeceğimiz konusunda bizden önde yürüyenlerin tecrübesinden istifade etmeliyiz. Deneme yanılma, bir yoldur. Fakat yıpratıcı bir yoldur ve insanların çoğu acelecilikleri terbiye etmediklerinden uzun yollar yürüyememekte, deneme yanılma sürecinde sıkılabilmektedir. Yolun mezkûr afetinden korunmak için tecrübelerden faydalanmak, bir bilene danışmak gerekmektedir.

Örneğin kitap okuyarak kendimizi geliştireceksek iyi okuyucuların hazırladığı kitap listelerinden faydalanmalıyız. Bir alanda uzmanlaşacaksak o alanda iz bırakmış insanların biyografilerini incelemeli, aynı menzile varmış insanların ortak özelliklerini tespit etmeliyiz.

– İhtiyaçları gözetmek: Bir programda sebat etmenin yollarından biri de o programın hayatta bir şeye karşılık gelmesi, bir açığı kapatmasıdır. Malı olmayan veya kendisine soru sorulmayan birinin zekât fıkhı konusunda uzmanlaşmak istemesi mümkün, ancak sürdürülebilir değildir. Çünkü öğrenilen bilginin insanın hayatında karşılığı yoktur. Karşılıksız her iş gibi bu program da insanı bıktıracak, akamete uğrayacaktır.

– Öncelik fıkhına sahip olmak: Akıllı insan hayatındaki ihtiyaçları bilen ve ihtiyaçlarını öncelikler fıkhına göre düzenleyebilendir. Zira insan ömrü kısıtlı, kendimizi yetiştirecek alanlar çoktur. Şayet bir öncelikler fıkhı oluşturulmazsa insan yapmak istedikleri arasında yolunu yitirecektir.

İbni Teymiyye (rh) şöyle der: "Akıllı insan hayır ile şerri birbirinden ayırt eden insan değil; aksine iki hayırlı iş

arasından en hayırlı olanı tercih eden veya iki şer arasından en şerli olanı bilen insandır." [9]

Evet, insanın bir imtihanı da budur. Bazen insan iki hayırlı arasından birini seçmek veya iki şer arasından en hafif olanı tercih etmek zorunda kalır. Böyle bir engeli aşmak için insanın ihtiyaç ve önceliklerinin net olması gerekir. Önceden düzenlenmemiş ihtiyaç ve öncelikler, imtihan gelip çattığında belirlenemezler. Çünkü hazırlıksız insan, imtihan esnasında kaygıya kapılır. Kaygıyla alınan kararlar da sağlıklı olmaz.

Engelleri Kaldırmak

İnsanın kendini yetiştirmesinin önünde bazı engeller vardır. Bu engeller ortadan kaldırılmadan kişinin kendini yetiştirmesi veya bu niyetinde sebat etmesi zordur. Bu engelleri iki kısma ayırmak mümkündür:

– Genel Engeller: İnsan olmamız hasebiyle bizleri hayırdan alıkoyan ve her birimiz için geçerli olan bazı engeller vardır. Örneğin aceleci olmamız nedeniyle uzun soluklu işlerde sebat edememek; nankör olmamız hasebiyle olumlu gelişmelerden ziyade olumsuz olanlara takılmak, buna binaen bıkmak; cahil olmamızdan dolayı en hayırlı olanı bilememek, öncelikler fıkhından yoksun olmak; etkilenen bir varlık olduğumuzdan genelin ilgi duyduğu şeylere ilgi duyup kendimize özel ve faydalı bir programdan yoksun olmak... Bunlar her insanın ortak sorunudur ve insanı hayırlardan alıkoyan genel engellerdir.

Bu engelleri aşmak için parçası olduğumuz âlem-i insanı tanımak ve İslam'ın arınma metodu olan ahlak/tezkiye ilminden haberdar olmak zorundayız. Zira İslam, insana kendi olumsuz özelliklerini tanıttığı gibi nasıl arınacağını ve kendini nasıl inşa edeceğinin yolunu da göstermiştir. [10]

– Özel Engeller: Genel engellerin yanında bir de kişiye özgü bazı engeller vardır. Bu sınıfa giren engeller insan adedince çok olabilir. Çokluğu nedeniyle bunları sıralamak mümkün olmadığından tecrübe edilmiş bazı örnekler verebiliriz. Bazen insan güzel bir şey istemenin lezzetine aldanır, oyalanır. Şöyle ki; çoğu insan bir ömür güzel şeyleri ister. Güzel şeyleri istemenin kalpte oluşturduğu basit lezzete aldanır, zamanını heba eder. Oysa hakiki lezzet güzel bir şeyi istemek ve Allah'ın (cc) yardımıyla ona muvaffak olmaktır... Bazı insanlar yalnızca yaşar, yaşanılan hayatın bir okul olduğunu ve insanı yetiştirdiğini idrak etmezler. Bedenleri olgunlaşır, fakat akıl ve kalpleri olgunlaşmaz. Aynı insanlarla aynı sorunları tekrar tekrar yaşar, benzer olaylar karşısında aynı hatalı tutumları tekrar eder. Böyle insanlar bir zaman sonra kendilerine olan saygı ve güvenlerini kaybederler. Bazı insanların kendilerini konumlandırdıkları yer ile toplumun onları konumlandırdığı yer farklı olduğundan sürekli sosyal çevreleriyle çatışırlar. Kendilerinin hatalı olabileceklerini düşünemediklerinden yaşlısı ve genci, âlimi ve avamı, tecrübelisi ve toyuyla bütün bir toplumu kendilerini takdir etmemekle suçlar, kavga ederler. Çekişen insan yol alamayacağından kendilerini de yetiştiremez ve tüm enerjilerini kavgaya harcarlar. Bazı insanların yer edindikleri cemaat/toplum/sosyal çevre ile hayat programları taban tabana zıttır. Örneğin sosyalist bir çevrede iyi bir fabrika sahibi olmak veya hiyerarşi ve fedakârlığa önem veren bir cemaatte bireysel başarılar peşinde koşmak veya silahlı bir örgütte barış aktivisti olmak gibi... İlk etapta insana mümkün gibi görünmeyen bu zıtlıklar, çoğu insanın hayatının ta kendisidir. Bir gün kitlesel davet yapıp iyi bir hatip olma hayalini anlatan ve kendini nasıl yetiştirmesi gerektiğini soran bir gence, karşı bir soruyla cevap vermiştim. İçinde yer aldığı cemaatin açık davete karşı, hocam dediği liderin birden fazla yüzün öne çıkmasının zararlarına inanan biri olduğunu hatırlatmıştım. Bu durumda cemaatini ve liderini mi bırakacaksın, hayallerini mi diye de sormuştum. O güne kadar hiç düşünemediği bu detay(!) karşısında ne diyeceğini bilememişti. Yine kocası kendisinin İslami derslere katılmasına dahi müsaade etmeyen bir hanım kardeşimizin, yarım bıraktığı üniversiteyi bitirme planını dinlemiş, karşı bir soruyla mukabele ettiğimde bu önemsiz detayla pek ilgili olmadığını görmüştüm.

Bize özel engelleri aşmanın yolu kendimizi tanımaktan, olumlu ve olumsuz yönlerimizin farkında olmaktan geçer. Kendini tanımayan insanın tanımadığı kendini yetiştiremeyeceği, benzer yanlışları tekrar ede ede kendisini yoracağı izahtan varestedir. Kendini tanımak ise insanın muhasebe bilincine sahip olması ve hayatının her evresine dair dersler çıkarmış olmasıyla mümkündür. İnsanın kendini tanıması için bazen kendisinden sıyrılması ve kendi gidişatına kuş bakışıyla bakmayı öğrenmesi gerekir. Özellikle hayatında tekrar eden şeyler, ayniyle insandır. İnsanı yansıtan en net ayna, hayatındaki tekrarlardır. Tekrar eden sevinç, hüzün, öfke, rıza, hoşnutsuzluk, kaygı, huzur... insanın kimliğidir. Kendini tanıyan insan hangi durumda nasıl tepkiler vereceğini bildiğinden yapacağı tercihlerde, atacağı adımlarda ve kendine yönelik programlarında daha dikkatli olacaktır.

Kendini yetiştirme yolunda muvaffak olmak duasıyla...

9. Mecmûu'l Fetâvâ, 20/54
10. Bu hususta tavsiye edebileceğim ve sırayla okunmasını önerdiğim kitaplar:
- Gençlerle Hasbihâl, Tevhid Basım Yayın
- Kalp Katılığının Zararları, Tevhid Basım Yayın
- Nefis Terbiyesi 1-2, Muhammed Sâlih El-Müneccid, Beka Yayınları
- Medâricu's Sâlikîn, İbnu'l Kayyim El-Cevziyye, İnsan Yayınları
- El-Esmau'l Husna, Tevhid Basım Yayın

Enes YELGÜN

AHZÂB SURESİ IŞIĞINDA HENDEK SAVAŞI

İşte burada kâinatın her bir zerresinin Âlemlerin Rabbinin emrinde olduğunu hatırlamamızı istiyor vahiy. Hendek'te bu, fırtına ve kalplere yerleşen korku olarak karşımıza çıktı. Bedir'de meleklere şahitlik etmiştik. Uyku bile bu görünmez orduların bir neferi idi. Öyle ise ye'se yer yok. Ümitsizlik, çaresizlik, yenilmişlik hissi bize ait duygular değil.

Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a; salât ve selam Resûl'üne olsun.

Mekkeli müşrikler, Gatafan Kabilesi'nin askerî desteği ve Yahudilerin maddi gücüyle Medine önlerine geldiklerinde sahabilerin hazırlıkları ile karşılaştılar. O zamana kadar Arap Yarımadası'nda görülmeyen bir savunma taktiği olan hendekler, müşrikleri şaşkınlığa uğratmıştı. Bunun üzerine muhasaraya başlayıp müminlerin yılgınlığa düşerek teslim olmasını beklemeye koyuldular.

Allah Resûlü (sav) durumun vahametinin farkındaydı. O yüzden iç ve dış güvenliği sağlayacak birçok adım attı. Bu tedbirlere ek olarak Allah (cc) mümin ve münafıklara yönelik birçok ayet indirdi. Münafıkların maskeleri bir kez daha düşürülürken müminlerin imanlarına semadan şahitlik edildi. Ahzâb Suresi'nde geçen ayetler bize Hendek Savaşı'nın portresini çizmektedir:

"Ey iman edenler! Allah'ın üzerinizdeki nimetlerini hatırlayın. Hani size ordular gelmişti de onların üzerine fırtına ve görmediğiniz ordular salmıştık. Allah, yaptıklarınızı görendir. Hani size, hem üst tarafınızdan hem de alt tarafınızdan gelmişlerdi. Hani gözler kaymış, yürekler ağza gelmişti. Allah hakkında çeşitli zanlarda bulunuyordunuz. İşte tam orada, müminler imtihan edilmiş ve şiddetli bir sarsıntıyla sarsılmışlardı. Hani münafıklar ve kalplerinde hastalık bulunanlar diyorlardı ki: 'Allah ve Resûlü bizi aldatmaktan başka bir şey vadetmedi (boş vaadlerle bizi kandırdı).' Hani onlardan bir grup: 'Ey Yesripliler! Kalacak yeriniz yok, geri dönün.' diyorlardı. Bir grup, Nebi'den izin istiyor ve diyorlardı ki: 'Evlerimiz avrettir/korumasızdır.' Oysa evleri korumasız değildi. Onlar sadece kaçmak istiyorlardı. (Medine'nin) her tarafından onların üzerine girilseydi, sonra da fitneye düşmeleri (kâfir olup, müminlerle savaşmaları) istenseydi, hemen bu isteği yerine getirirlerdi. Andolsun ki bundan önce, dönüp kaçmayacaklarına dair Allah'a söz vermişlerdi. Allah'a verilen söz (mutlaka) sorulur. De ki: 'Ölümden ya da öldürülmekten kaçmanız size fayda sağlamaz. (Kaçarsanız, ömrünüzün kaldığı) kısa müddet dışında faydalandırılmazsınız.' De ki: 'Şayet sizin için bir kötülük ya da rahmet dilerse, Allah'a karşı sizi koruyacak (ya da rahmetine engel olacak) kimdir? Onlar, kendileri için Allah'ın dışında ne bir veli ne de bir yardımcı bulabilirler.' Muhakkak ki Allah, içinizden engelleyici olanları ve kardeşlerine, 'Bize gelin.' diyenleri bilir. Böyleleri (ancak riya, şöhret gibi

sebeplerle) çok az savaşa katılırlar. (Geldikleri az zamanlarda da) size karşı bencillerdir. Korku geldiğinde, ölüm korkusuyla bayılan(ın bakışları) gibi gözleri dönerek sana baktıklarını görürsün. Korku gidince de hayra (ganimete) pek düşkün olarak, keskin dilleriyle sizinle konuşur (sizi eleştirip incitirler). Bunlar, iman etmemişlerdir, Allah da amellerini boşa götürmüştür. Bu, Allah için çok kolaydır. Onlar, orduların (Medine'den) ayrılmadığını sanıyorlardı. Şayet ordular (tekrardan Medine'ye) gelecek olsa çölde, bedevilerin içinde sizin haberlerinizi soran (yabancılar) gibi olmak isterlerdi. Şayet aranızda olsalar çok az savaşırlardı. Andolsun ki sizin için, Allah'ı ve Ahiret Günü'nü uman ve Allah'ı çokça zikredenler için Allah Resûl'ünde güzel bir örneklik vardır. Müminler, orduları gördüklerinde dediler ki: 'Bu, Allah'ın ve Resûl'ünün bize vadettiğidir. Allah ve Resûl'ü doğru söylemiştir.' (Bu,) yalnızca onların iman ve teslimiyetlerini arttırdı."[1]

Ayetlere baktığımızda birkaç nokta dikkatimizi çekiyor:

Kur'ân'ın genel eğitici yönünü burada da görüyoruz. Olaylar yaşandıkça Kur'ân değerlendirmeler yapıyor, dersler çıkartıyor, geçmişle bağ kurulmasını sağlıyor. Tarih, mekân, şahıs bilgileriyle zihinleri doldurmadan müminlere yol gösteriyor.

İnsan unutkan bir varlıktır. Ânlık olarak yaşadığı ve etkisinden uzun süre çıkamayacağını zannettiği birçok hadise kısa süre içerisinde hiç yaşanmamış gibi olur. Rabbimiz de (cc) bu olayı anlatırken nimeti hatırlamaya vurgu yaparak başlıyor. Gerçekten siyer tarihinde acı verici, oldukça zorlu birçok hadise okuyabiliriz. Ancak Hendek Savaşı'nın yeri çok başkadır. Kuşatılmışlık, imkânsızlık, ihanet, münafıkların ne yapacağını kestirememe ve daha birçok faktör. Ama buna rağmen Hendek Savaşı'nın hemen akabinde gerçekleşen Hayber'in fethiyle sahabilerin Ahzab Günü'nü unutması çok muhtemeldi. İşte o yüzden böyle bir hatırlatmayla başladı ayetler.

Gerçekten hangi zorlukla karşılaşırsak karşılaşalım sonuç olarak olayı değerlendirdiğimizde aslında nimet hâlinde olduğumuzu görmüş oluruz. Çünkü zorlukla beraber bir kolaylıkla karşılaşmışızdır. Asla bitmeyecek diye düşündüğümüz imtihanlar bir şekilde hayatımızdan çıkmıştır. Öyle ise hangi hâlde olursak olalım Rabbimizin (cc) nimetini hatırlamayı bir şiar edinelim.

Siyerin neresine müracaat edersek edelim karşılaştığımız bir durumu haber vererek devam ediyor Rabbimiz: Olayların sadece zahirine bakarak hareket etmemek. Karşıda küfrün her renginden ordular toplanmış; kuşatma başlamış; arkada asla güvenilmeyecek bir topluluk, ki kısa sürede ihanet etmiş ve içeride fitne çıkarmaya hazır bekleyen bir güruh. Buna karşın karınlarına taş bağlayan bir grup mümin. İşte burada kâinatın her bir zerresinin, âlemlerin Rabbinin (cc) emrinde olduğunu hatırlamamızı istiyor vahiy. Hendek'te bu, fırtına ve kalplere yerleşen korku olarak karşımıza çıktı. Bedir'de meleklere şahitlik etmiştik. Uyku bile bu görünmez orduların bir neferi idi. Öyle ise ye'se yer yok. Ümitsizlik, çaresizlik, yenilmişlik hissi bize ait duygular değil.

Ancak bu hâle erişmek tabii ki kolay değil. Rabbimizi (cc) tanıma ve neticesinde O'nun vaatlerine karşı kalbimizin mutmain olması gerek. Zaten bu ayetler silsilesine baktığımızda net bir ayrım görüyoruz: Allah'ın (cc) vadettiklerine inananlar ile inanmış gibi gözükenler. İnanmış gibi gözükenler her imtihanda yan çiziyorlar. Allah ve Resûl'ü bize aldatmaktan başka bir şey vadetmedi, diyebiliyorlar. Savaş meydanından kaçmanın yollarını arıyorlar. O kadar ki onların sinelerindekini bilen Rabbimiz (cc), imkân bulsalar kâfirlere bile katılabileceklerini söylüyor.

Neden peki? Tabii ki hakiki anlamda iman etmemişler. Ancak burada ahiret vurgusu çok önemli. Onları bir taraftan diğer tarafa savuran en temel mesele dünya sevgileri ve ölüm korkusu. Evlerine girdiklerinde ölümün onlara uğramayacağına inanıyorlar. Kâfirlerle iyi geçinerek daha rahat yaşayacaklarına itikad ediyorlar. Mücadeleden, cepheden uzak kalarak kendilerini koruma altına alacaklarını zannediyorlar. Ama ecel, yaratılmadan önce takdir edilmiş. Defterler dürülmüş, mürekkep kurumuş.

Dünya sevgisi onları o kadar kuşatmış ki cihad gibi bir ameli bile bu bakış açısıyla değerlendiriyorlar. Ganimet varsa, kolay bir savaşsa cephede onları görürüz. Ama bu amellerini öyle bir büyütürler ki dinleyenler sanki ömürleri cihad meydanlarında geçmiş zanneder. Her devirde böylelerine rastlamak mümkündür. İstedikleri, az amel; çok övgü, menfaat, ayrıcalıktır... Hâlbuki verdikleri söz kolaylıkta ve zorlukta itaat, fedakârlık ve ameldi. Rabbimiz de (cc) ayetlerde bu sözlerini onlara hatırlatıyor.

Ayetlerde dikkatimizi çeken son nokta ise savaş meydanından kaçmak için münafıkların ileri sürdükleri bahane: "Evlerimiz avrettir." Yani geride Yahudiler var. Biz ise cephedeyiz. Ailelerimiz ise korumasız bir şekilde arkamızda kalıyor.

Bir emirle karşılaştığımızda gücümüz yetmediği durumlarda itaat etmememiz bizi şer'i sorumluluktan kurtarır. Ancak gücümüzün yetmemesi ne demek? Bunun ölçüsünü sahabe üzerinden görecek isek bahsi geçen ayetler dikkat çekici bir örnektir. Münafıklar böylesi bir durumda bile itaatsizlikle suçlanmış ise o zaman çok daha basit meselelerde itaatten el çekenler gücümüz yetmedi bahanesinin arkasına nasıl sığınabilirler?

Duamızın sonu, âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdetmektir.

1. 33/Ahzâb, 9-22

EL-KAVLU'L FASL

Talha AKMAN

SELAM

Müslimler olarak, selamlaşmanın giderek azaldığı, insanların başlarını önüne eğip sinirli bir şekilde yürüdüğü, kimsenin kimsenin yüzüne bakmadığı ve "ayıp olmasın" diye selama karşılık verildiği bu toplumda farkımızı ortaya koymalı, şiarlarımızı yüceltmeliyiz.

وَاِذَا حُيِّيتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِاَحْسَنَ مِنْهَآ اَوْ رُدُّوهَا اِنَّ
اللّٰهَ كَانَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا

"Selamlandığınız zaman (karşılığında) daha güzel bir selam verin ya da (misliyle) karşılık verin. Şüphesiz Allah her şeyin üzerinde (hesap gören) Hasib'tir."[1]

Allah'ın (cc) adıyla,

Allah'a (cc) hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Bu ayki yazımızda, günlük yaşantımızda bir alışkanlığa dönüşen ve sıradan hâle gelen, ancak İslam'da çok önemli bir yere sahip olan selamlaşma konusunu ele alacağız. Birçok yazımızda değindiğimiz gibi İslam, selamet ve esenliğin kaynağıdır. Hem fertlerin hem de toplumun her ânına müdahale ederek selametin her alana nüfuz etmesini amaçlar. İnsanların birbirlerini nasıl karşılamaları gerektiğine müdahale ederek amaçladığı selameti, birbirlerini tanıyan/tanımayan insanların konuştukları ilk cümlelerle sağlamıştır.

Selamlandığınız zaman (karşılığında) daha güzel bir selam verin ya da (misliyle) karşılık verin.

Selamın önemini daha iyi anlamak için ayeti daha detaylı bir şekilde incelememiz gerekir. İlk olarak, ayette "selam" için تَحِيَّة kelimesi kullanılmıştır. تَحِيَّة kelimesi, حي\حياة'dan türemiştir ve hayat, kederin ve üzüntünün yokluğu; selamet manalarına gelir.[2] İslam gelmeden önce Araplar birbirlerini حَيَّاكَ الله / "Allah seni yaşatsın." diyerek selamlardı. Ancak bunu öylesine söyler ve bu temenni edilen yaşamın nasıl olacağıyla ilgili bir amaç gözetmezlerdi. İslam'ın öğrettiği selam ise hem dünya hem ahiret selametini ve esenliğini gözeterek yapılmış bir duadır.

İlk dönem müfessirleri başta olmak üzere genel olarak âlimler, selam vermenin müekked bir sünnet olduğunu, ancak selama karşılık vermenin vacip olduğunu söylemişlerdir.

Ayet hakkında İbni Abbâs (ra) şöyle demiştir: "Sana Allah'ın (cc) yarattıklarından kim selam verirse Yahudi de olsa Hristiyan da olsa hatta Mecûsî de olsa selamına karşılık ver. Çünkü Allah (cc) 'Selamlandığınız zaman (karşılığında)

1. 4/Nisâ, 86
2. El-Mufredât, s. 268, h-y-y maddesi

daha güzel bir selam verin ya da (misliyle) karşılık verin.' buyurmuştur."[3]

Müminlerin birbirleriyle nasıl selamlaşacakları bizzat Rabbimiz (cc) tarafından öğretilmiştir. Ebû Hureyre'den (ra) rivayet edildiğine göre, Nebi (sav) şöyle buyurdu:

"Allahu Teâlâ, Âdem'i (as) kendi suretinde, boyu altmış zira' olarak yarattı. Yaratınca ona, 'Git şu oturmakta olan meleklere selam ver ve senin selamına nasıl karşılık vereceklerini dinle. Çünkü senin ve senin çocuklarının selamlaşma şekli böyle olacaktır.' buyurdu. Âdem (as) meleklere, 'Es-Selamu aleykum.' dedi. Melekler, 'Es-Selamu aleyke ve rahmetullah.' karşılığını verdiler. Onun selamına 'rahmetullah' kelimesini ilave ettiler. Cennete girecek her fert Âdem suretinde (en güzel şekilde) girecektir. Âdem'den (as) bu zamana kadar insanların yaratılışı (boy, güzellik ve bünye bakımından) eksik kalmıştır."[4]

Müslimlerin birbirlerine verdikleri selam, Allah'ın (cc) mümin kullarına bir lütfu ve onları diğer milletlerden ayıran bir özelliktir. Umeyr ibni Vehb El-Kureşî, Resûlullah'a o dönemin âdetine göre, "Sabahınız hoş olsun." diyerek selam verdiğinde Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: "Allah bize lütufta bulunarak senin selamından daha hayırlı olan ve cennet ehli tarafından da kullanılan (Es-Selam) sözü ile selamlaşmayı öğretti."[5]

Müslimlerin selamlaşma şekli, başka milletleri Müslimlere karşı kıskandırmıştır. Âişe Annemizin (r.anha) aktardığına göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: "Yahudiler, sizi, selamınız ve âmin deyişiniz sebebiyle kıskandıkları kadar bir başka şey için kıskanmamışlardır."[6]

Allah'ın (cc) kullarına bir lütuf ve diğer milletlerden ayıran bir özellik kıldığı selam alıp vermenin nasıl icra edileceğini her konuda en güzel örnek olan Resûlullah'ın (sav) sünnetinden öğreniyoruz:

"Selmân El-Fârisî'nin (ra) aktardığına göre bir adam Resûlullah'a (sav) geldi ve 'Es-Selamu Aleykum ey Allah'ın Resûlü.' dedi.

Resûlullah (sav), 'Aleykum Selam ve Rahmetullah.' diye karşılık verdi.

Sonra başka bir adam geldi ve 'Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullah ey Allah'ın Resûlü.' dedi.

Resûlullah (sav) ona, 'Aleykum Selam ve Rahmetullahi ve Berakatuhu.' diyerek karşılık verdi.

Başka bir adam daha geldi ve 'Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu.' diyerek selam verdi.

Resûlullah (sav) ona, 'Senin de üzerine olsun.' diye karşılık verdi.

Buraya kadar anlattıklarımızdan anlıyoruz ki selamlaşma, öylesine bir dil alışkınlığı değildir, olmamalıdır! Rabbimizin bize emrettiği, Resûlullah'ın öğrettiği ve yaptığımızda ecir alacağımız bir ibadet olduğunu bilmemiz gerekir. Ancak maalesef Müslimler olarak, günümüzün toplumsal afetlerinden nasibimizi alıyor, değerlerimiz konusunda hassasiyetlerimizi kaybediyoruz. Özellikle teknolojinin gelişmesiyle hayatımızda pek çok şey hızlanıyor, mesafeler kısalıyor; aslen bu, Allah'ın bir nimetidir. Ancak bu gelişmelerle birlikte çoğu şey "basitleşiyor", değerini ve anlamını yitiriyor.

Bunun üzerine o adam, 'Ey Allah'ın Resûlü, falan kişiler sana selam verdiğinde onlara bana verdiğin karşılıktan daha fazlasıyla cevap verdin.' dedi.

Resûlullah (sav), 'Çünkü sen bana verebileceğim bir karşılık bırakmadın. Allah (cc) şöyle buyuruyor: 'Selamlandığınız zaman (karşılığında) daha güzel bir selam verin ya da (misliyle) karşılık verin.' Biz de sana misliyle karşılık verdik.' buyurdu."[7]

Buraya kadar zikretmekle yetindiğimiz rivayetlerden selamlaşmanın Allah (cc) katında ve Resûlullah'ın (sav) sünnetinde çok önemli bir yere sahip olduğunu anlıyoruz. Müslimler olarak, selamlaşmanın giderek azaldığı, insanların başlarını önüne eğip sinirli bir şekilde yürüdüğü, kimsenin kimsenin yüzüne bakmadığı ve "ayıp olmasın" diye selama karşılık verildiği bu toplumda farkımızı ortaya koymalı, şiarlarımızı yüceltmeliyiz. Bu, Müslimlerin takvasının bir gereğidir:

"İşte böyle... Kim de Allah'ın (değer verilmesini istediği, O'nu hatırlatan) şiarlarını yüceltirse kuşkusuz bu, kalplerin takvasındandır."[8]

Ayrıca hem fert hem de toplum üzerindeki etkisinden dolayı Resûlullah (sav) selamlaşmanın yaygınlaştırılmasını emretmiştir;

Bir sahabi, Peygamber'in (sav) Medine'ye ilk gelişini şöyle aktarmaktadır:

"İnsanlarla beraber ben de Peygamber'i (sav) karşılamaya gittim. Ben, onun yüzünü gördüğüm zaman dedim ki, 'Bu, yalancı olan bir adamın yüzü değildir.'

3. Buhari, Edebu'l Müfred, 1107; Tefsîru't Taberî, 7/375; İbni Münzir, 2071
4. Buhari, 6227; Müslim, 2841
5. İbni Hişâm, Cemâluddîn Abdulmelik b. Hişâm b. Eyyûb, Sîretu'n-Nebeviyye, 7. baskı, Dâru'l Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 2014, s. 274
6. İbni Mace, 856
7. Taberani, El-Kebîr, 2/246; Tefsîru't Taberî, 7/277; Mevsûatu't Tefsîri'l Me'sûr, 19295 No.lu rivayet
8. 22/Hac, 32

Ve O (sav), insanlara şöyle diyordu: 'Ey insanlar, kendi aranızda selamı yayınız, insanlara yemek yediriniz, insanlar geceleri uyurken siz namaz kılınız, tâ ki cennete selam içerisinde giresiniz.' "[9]

Berâ ibni Âzib'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü bize şu yedi şeyi emretti: Hasta ziyaretini, cenazeye iştirak etmeyi, aksırana hayır dilemeyi, zayıfa yardım etmeyi, mazluma yardımcı olmayı, selamı yaygın hâle getirmeyi ve yemin edenin yemininin yerine gelmesini temin etmeyi."[10]

Allah'ın (cc) ve Resûl'ünün (sav) emir ve buyruklarına ilk muhatap olan sahabenin anlayış ve ameline baktığımızda, konunun ehemmiyetini daha iyi anlıyoruz. Sahabe, hiç sevmedikleri mekânlar olan çarşılara sırf selamlaşmak için giderdi.

Tufeyl ibni Ubey ibni Ka'b'dan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Biz çarşıya çıktığımızda, Abdullah ibni Ömer, eski eşya satan, değerli mal satan, yoksul veya herhangi bir kimseye uğrasa mutlaka selam verirdi. Bir gün yine Abdullah ibni Ömer'in yanına gelmiştim. Çarşıya gitmek için kendisine arkadaş olmamı istedi. Ona, 'Sen çarşıda ne yapacaksın? Ticaret bilmezsin, malların fiyatlarını sormuyor, bir şey satın almak istemiyor ve çarşıdaki sohbet yerlerinde de oturmuyorsun. Şurada otur da birlikte konuşalım.' dedim. Bunun üzerine İbni Ömer (ra) 'Ey Ebû Batn! Biz, sadece selam vermek üzere çarşıya çıkıyoruz; karşılaştığımız kimselere de selam veriyoruz.' cevabını verdi."[11]

Müslim kardeşlerimizle aramızda bazı sorunlar olabilir, karakter uyuşmazlığı gibi durumlar ortaya çıkabilir ve bundan dolayı bazı kardeşlerimizi nasıl seveceğimizi bilemeyebiliriz. Ancak Resûlullah (sav) bu sorunun çözümüne dair hayata geçirilmesi kolay bir anahtar vermiştir:

"Siz iman etmediğiniz müddetçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmediğiniz müddetçe de iman etmiş olmazsınız. Size yaptığınız takdirde birbirinizi seveceğiniz bir şey söyleyeyim mi? Kendi aranızda selamı yayınız."[12]

Müslimlerin birbirlerini sevmesi, kalplerinin birbirlerine karşı barışık olması çok önemlidir. Çünkü Allah (cc) bunu bir lütuf olarak verdiğini ve kendisinden başka kimsenin buna muktedir olamayacığını vurgulamıştır:

"(Allah,) onların kalplerini birbirine ısındırdı. Sen yeryüzündekilerin tamamını harcasaydın, yine de onların kalplerini birbirine ısındıramazdın. Ama Allah onların arasını ısındırdı. (Çünkü) O, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi olan) Hakîm'dir."[13]

Buraya kadar anlattıklarımızdan anlıyoruz ki selamlaşma, öylesine bir dil alışkınlığı değildir, olmamalıdır! Rabbimizin (cc) bize emrettiği, Resûlullah'ın (sav) öğrettiği ve yaptığımızda ecir alacağımız bir ibadet olduğunu bilmemiz gerekir. Ancak maalesef Müslimler olarak, günümüzün toplumsal afetlerinden nasibimizi alıyor, değerlerimiz konusunda hassasiyetlerimizi kaybediyoruz. Özellikle teknolojinin gelişmesiyle hayatımızda pek çok şey hızlanıyor, mesafeler kısalıyor; aslen bu, Allah'ın (cc) bir nimetidir. Ancak bu gelişmelerle birlikte çoğu şey "basitleşiyor", değerini ve anlamını yitiriyor.

WhatsApp gibi sözüm ona hızlı irtibat araçları Müslimler arasındaki iletişimi basitleştiriyor, değersizleştiriyor. Bundan dolayı gözetilmesi gereken hassasiyetler "hız"dan nasibini alıyor ve "sa", "as" gibi anlamsız selamlaşma biçimleri ortaya çıkıyor. En acı olanı ise kendisine 'Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi' diye cennet ehlinin selamıyla selam veren kardeşine "as" diye cevap vermektir... Bu tür şeyler ayrıntı gibi gözükse de Rabbimiz (cc) katında böyle değildir. Müslimler arasındaki kardeşliğin zayıflığından ve sevginin azaldığından şikâyet eden Müslimlerin, birbirleriyle nasıl selamlaştıklarına ve bunu bir şuur üzere yapıp yapmadıklarına bakması gerekir.

Şüphesiz, Allah her şeyin üzerinde (hesap gören) Hasib'tir.

Rabbimiz, büyük küçük, gizli açık yaptığımız bütün amellerin karşılığını verendir. Selamlaşma gibi dile kolay, ancak etkisi büyük bir ibadetin de mutlaka ecrini verecektir.

Selam ve dua ile...

9. Tirmizi, 2485
10. Buhari, 1239; Müslim, 2066
11. Muvatta, 2763
12. Müslim, 54
13. 8/Enfâl, 63

MUKSİRÛN SAHABİLER VE HADİS RİVAYETİ

Enes DOĞAN

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla,

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Muksirûn sahabilerin çok hadis rivayet etme nedenlerini işlemeye devam ediyoruz. Geçen sayımızda Âişe Annemizin (r.anha) çok hadis rivayet etme nedenlerinden biri üzerinde durduk. Bu sayımızda kaldığımız yerden devam ediyoruz, inşallah.

4. Âişe Annemizin (r.anha) rivayetleri neden çoktur?

b. Âişe Annemiz (r.anha) parlak bir zihne, kuvvetli bir zekâya ve soran bir dile sahiptir. Nitekim bunlar tarihe damga vurmuş âlimlerin temel niteliklerindendir. Âişe Annemiz sadece Sünnet ilminde değil, Kur'ân ilimleri, tefsir, fıkıh, şiir, tıp ve nesep alanlarında da ilim sahibidir ve böyle olmasında Yüce Allah'ın kendisine bahşettiği bu vasıfların etkisi büyüktür.[1] Bilhassa, ümmetin derin fıkıh sahiplerinden Ebû Bekir'in (ra) terbiyesinde büyümesi ve ilmî çalışmalar için en verimli yaşlarının Allah Resûlü'yle (sav) beraber geçmesi dikkatimizden kaçmamalıdır. Hâliyle Âişe Annemizden çokça hadis rivayet edilmesi gayet doğaldır.

Şimdi Âişe Annemizin parlak zekâsına ve öğrenme yeteneğine dair şahitlikleri okuyalım:

Âişe Annemizin yeğeni Urve ibni Zubeyr (rh) şöyle der: "Allah'ın Kitabı, Allah Resûlü'nün (sav) sünneti, şiir ve farzlar hususunda Âişe'den (r.anha) daha bilgili birini görmedim."[2]

Allah'ın Kitab'ı, Allah Resûlü'nün sünneti, şiir ve farzlar hususunda Âişe'den daha bilgili birini görmedim.

Hişâm ibni Urve (rh) anlatıyor: "Babam Urve ibni Zubeyr, Âişe'ye, 'Anneciğim! Anlayış ve fehmine şaşırmıyorum, 'Zira Resûlullah'ın eşi, Ebû Bekir'in kızıdır.' diyorum. Şiir ve Eyyâmu'l Arab konusundaki bilgine de şaşırmıyorum. 'Zira bu konuda insanların en bilgilisi olan Ebû Bekir'in kızıdır.' diyorum. Ancak tıp konusundaki bilgine şaşırıyorum. Bu konudaki bilgin nereden?' dedi. Âişe de onun omzuna vurup şu karşılığı verdi: 'Ey Urvecik! Resûlullah (sav) ömrünün sonlarında hastalandığında tedavisi evimde yapılıyordu. Her taraftan Arap heyetleri gelir ve hastalığına yönelik tedavi şekilleri tavsiye ederlerdi. Ben de bunlarla onu tedavi etmeye çalışırdım. Bu konudaki bilgim buradandır.' "[3]

Başka bir rivayette bu soruya şöyle bir cevap verir: "Hasta olduğumda bana bir şeyler tarif ediliyordu. Başka biri

1. bk. Âişetu Ummu'l Mu'minîn, Heyet, Ed-Dureru's Seniyye, s. 190
2. Musannef, İbn Ebî Şeybe, 26048
3. Ahmed, 24380

hasta olduğunda ona da bazı tarifler veriliyordu. Ben de insanlar birbirine tarif ederken onları işitiyordum. Böylece tıp ilmini ezberledim." [4]

Başka bir rivayette ise bunu da Allah Resûlü'nden (sav) öğrendiğini söyler: "Heyetler Allah Resûlü'ne (sav) gelirlerdi. Onlardan mutlaka bir adam bir hastalığından şikâyette bulunur ve Allah Resûlü'ne bunun ilacına dair soru sorardı. Allah Resûlü de ona bunun çaresinden haber verirdi. Ben Allah Resûlü'nün onlara anlattıklarını ezberledim ve anladım." [5]

Bu üç rivayet birbiriyle çelişmez. Âişe Annemizin bilgi kaynaklarının çeşitliliğini ve her fırsatı değerlendirdiğini gösterir.

Ebû Seleme ibni Abdurrahmân (rh) şöyle der: "Resûlullah'ın (sav) sünnetlerini en iyi bilen, görüşüne ihtiyaç duyulduğunda sunduğu görüşte en fakih, ayetin ne için indiğini ve farzları iyi bilen Âişe'den başka birini görmedim." [6]

Şa'bî (rh) şöyle der: "Âişe (r.anha) şöyle dedi: 'Ben Lebîd'in [7] bin kadar beytini rivayet ettim.'

Şa'bî bunu söyler, onun fıkhı ve ilminden hayrete kapılır ve sonra 'Nübüvvet eğitimine dair düşünceniz ne olur?' derdi." [8]

Atâ ibni Ebî Rebâh (rh) şöyle der: "Âişe (r.anha) insanların en fakihi ve genelde görüş olarak en iyisiydi." [9]

İbn Abdilberr (rh) şöyle der: "Âişe (r.anha) şu üç ilim dalında asrında tekti: Fıkıh ilmi, tıp ilmi ve şiir." [10]

İbn Kesîr (rh) şöyle der: "Ne bu ümmette ne de diğer ümmetlerde onun kadar bilgili ve anlayışlı bir kadın tanınmış değildir." [11]

c. Allah Resûlü (sav) hayattayken ve vefat ettikten sonra Âişe Annemizin (r.anha) temel meşguliyetlerinden biri eğitimdi.

Allah Resûlü (sav) hayattayken, Âişe Annemiz bizzat ondan öğrenirdi. Hanım sahabiler direkt Allah Resûlü'ne (sav) açamadıkları konuları onun aracılığıyla sorarlardı. Âişe Annemiz de Allah Resûlü'ne (sav) sorup cevabını öğrenir, soru sahiplerine de öğretirdi. Böylece onun sünnete dair bilgisi geniş ve fazla olmuştu. Bunun yanında erkek sahabiler de gelir ve ona Allah Resûlü'nün (sav) yaşantısına ve ibadetlerine dair soru sorarlardı. Âişe Annemizin Sünnete dair bilgisinden onlar da istifade ederlerdi.

4. Siyeru A'lâmi'n Nubelâ, 2/183
5. Siyeru A'lâmi'n Nubelâ, 2/197
6. Et-Tabakât, İbn Sa'd, 2/375
7. Lebîd ibni Rebî'a, Cahiliyye Devri'nin önde gelen şairlerinden ve muallaka yazarlarındandır. H 9. yılda İslam'a girdikten sonra şiirle ilgilenmemiştir. H 40 yıllarında vefat etmiştir. bk. TDV İslam Ansiklopedisi, 27/121
8. Siyeru A'lâmi'n Nubelâ, 2/197
9. Siyeru A'lâmi'n Nubelâ, 2/185
10. El-İcâbe, Zerkeşî, s. 34
11. El-Bidâye ve'n Nihâye, 2/99

Allah Resûlü (sav) vefat ettikten sonra da Âişe Annemiz sünneti nakletmekle/öğretmekle meşgul oldu. Hem sahabiler hem de tabiin ihtiyaç duyduklarında ona müracaat ederdi. Âişe Annemizin birçok talebesi de vardı. Bu da ondan çokça hadis aktarılmasını sağlamıştır.

Sahabeden Mahmud ibni Lebîd şöyle der:

"Resulullah'ın (sav) eşleri Resulullah'ın (sav) hadislerini çokça ezberlerdi. Ama Ümmü Seleme ve Aişe'nin bu konuda bir benzeri yoktu. Aişe vefat edene dek Ömer ve Osman zamanında fetva verirdi. Peygamber'den sonra Resulullah'ın ashabından büyüklerinden Ömer ve Osman, ona birilerini gönderir ve ona sünnetleri sorarlardı." [12]

Birkaç örnek zikredelim:

Ebû Seleme (ra) şöyle anlatır: "Âişe'ye (r.anha) şöyle dedim: 'Ey Anneciğim! Bana Allah Resûlü'nün (sav) namazından haber ver.'

O, 'Onun Ramazan'da ve Ramazan dışında namazları aynıydı, on üç rekattı. Bunun içine sabah namazının iki rekât sünneti de dâhildir.' dedi.

Ben, 'Bana onun orucundan haber et.' dedim.

O, 'O oruç tutardı, artık hep oruçlu derdik. İftar ederdi, artık hep iftarlı derdik. Onun bir ayın tamamını oruçlu geçirdiği hiç görmedim. Şâban ayında fazla oruç tutardı. Onun da çok az bir zamanını oruçlu geçirirdi.' " [13]

Esved şöyle anlatır: "Ben ve Mesrûk, Âişe'nin yanına varıp, 'Allah Resûlü (sav) oruçlu iken eşleriyle mübaşerette bulunur muydu? (Tenini tenlerine değdirir miydi?)' diye sorduk. Şu karşılığı verdi: 'Evet, fakat o nefsine en hâkim olanınızdı.' " [14]

Yine Esved şöyle anlatır: "Âişe'ye (r.anha), 'Allah Resûlü (sav) ailesiyle birlikte neler yapardı?' dedim. 'Ailesinin ev işlerini görür, hizmet ederdi. Namaz vakti gelince de namaza çıkardı.' dedi." [15]

Devam edecek, inşallah...

* * *

Gelecek sayımızda buluşmak duası ile...

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun.

12. Et-Tabakât, İbn Sa'd, 2/375
13. Ahmed, 24116
14. Müslim, 1106
15. Tirmizi, 2489; Ahmed, 24226

KISSADAN HİSSE

DEĞERİ NE KADAR?

Bir hoca, yıllarca yanında yetiştirdiği öğrencisini sınamak ister. Onun eline çok parlak ve gizemli görüntüye sahip iri bir nesne verip, “Oğlum!” der, “Bunu al, önüne gelen esnafa göster, kaç para verdiklerini sor, en sonunda da kuyumcuya göster.”

Öğrenci elindekiyle çevresindeki esnafı gezmeye başlar.

İlk önce bir bakkal dükkânına girer ve “Şunu kaça alırsınız?” diye sorar. Bakkal parlak bir boncuğa benzettiği nesneyi eline alır, evirir çevirir. “Buna bir lira veririm. Bizim çocuk oynasın.” der.

İkinci olarak bir manifaturacıya gider. O da parlak bir taşa benzettiği nesneye ancak beş lira vermeye razı olur.

Üçüncü defa bir semerciye gider. Semerci nesneye şöyle bir bakar, “Bu benim semerlere iyi süs olur. On lira veririm.” der.

Son olarak bir kuyumcuya gider. Kuyumcu öğrencinin elindekini görünce yerinden fırlar.

“Bu kadar değerli bir mücevheri nereden buldun?” diye hayretle bağırır ve hemen ilave eder: “Buna kaç lira istiyorsun?”

Öğrenci sorar: “Siz ne veriyorsunuz?”

Kuyumcu, “Ne istiyorsan veririm.” der ve ekler: “Bu taşı bana satın. Dükkânımı, evimi, hatta arsamı verebilirim.”

Mücevheri alıp kuyumcudan çıkan öğrencinin kafası karma karışıktır. Hocasının yanına döner ve hocası ona hayatı boyunca unutmayacağı şu sözleri söyler:

“Bir şeyin kıymetini, ancak onun değerini bilen anlar.”

NASİHAT

Emre ACAR

HAYÂ, MÜSLİM'İN SÜSÜDÜR

Hayâ Müslim ve Müslime'nin süsüdür. Hayâyla kulluğunu, yaşantısını, kelamını ve davranışlarını süsler. Bu süs, Müslim'in yaşantısını gıpta edilir hâle getirir. Bu ahlakla gayr-i İslam olan insanları imrendirir. Onların hidayetine vesile olur.

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Kıymetli Kardeşim,

Hepimiz; eşimizin, çocuğumuzun, arkadaşımızın, etrafımızdaki tüm insanların hayâlı olmasını isteriz. Biliriz ki, hayâlı insanla yaşanabilir, yol yürünebilir, kendisine emanet verilebilir. Hayâ, ilişkilerdeki saygı ve sevgiyi besler. Hayır üzere hakları muhafaza ederek yaşamayı sağlar. Hayâlı olanın seveni, dostu çok olur. Yaşarken de öldüğünde de hayırla yâd edilir. Bu yönüyle hayânın hepsi hayırdır.

"Hayânın hepsi hayırdır."[1]

Hayâ, toplumları ihya eder, hayâsızlık ise toplumları çökertir. İslam'ın özünde hayâ, küfrün özünde ise hayâsızlık vardır. Bu nedenle bugün güvensizliğin, haksızlığın, sınır tanımazlığın, saygısızlığın, bencilliğin vb. durumların varlığı, hayânın olmayışındandır. İslam dini bu sorunların hepsini hayâyla terbiye etmiştir.

"Her dinin (kendine özgü) bir ahlakı vardır; İslam ahlakı(nın özü) hayâdır."[2]

Hayâ, Müslim ve Müslime'nin süsüdür. Hayâyla kulluğunu, yaşantısını, kelamını ve davranışlarını süsler. Bu süs, Müslim'in yaşantısını gıpta edilir hâle getirir. Bu ahlakla gayr-i İslam olan insanları imrendirir. Onların hidayetine vesile olur.

"Kaba söz, ayıptan başka bir şey getirmez! Hayâ ve edep ise girdiği yeri süsler."[3]

Hayâ, Müslim'in imani dayanağıdır. İmana önem verdiği gibi hayâya da önem verir. Hayâyla imandan lezzet alır, derecelerini arttırır. Şeytana ve düşmanlara karşı kalkan oluşturur. Hayâ, imanın bir parçası olduğu için, Allah'ın (cc) ve insanların haklarında istikamet üzere kılar.

"İman, yetmiş küsur şubedir. En üstü Lailaheillallah'ı söylemek, en altı ise yerden eziyet verici maddeyi kaldırmaktır. Hayâ da imandan bir parçadır."[4]

Hayâ, Rabbimizin (cc) sevdiği amellerdendir. Bundan dolayı kullarını hayâ sahibi olarak görmek ister.

1. Müslim, 31
2. İbni Mace, 4181
3. Tirmizi, 1974; İbni Mace, 4185
4. Müslim, 9; Müslim, 35

Hayâ ahlakını muhafaza etmelisin. Bu konuda sana kurulmuş tuzaklar çok fazladır. Özellikle sosyal medya ağı tam da hayâsızlığın yuvasına dönmüştür. Dikkatli kullanmalı, zarar veriyorsa uzak durmalısın. Eğer kendini sakındırmazsan bir sonraki durum hiçbir sınır tanımadan dilediğini yapmak olacaktır. Ki bu hayâsızlığın ta kendisidir. Bundan dolayıdır ki tüm peygamberler, hayâsızlığa karşı ümmetlerini uyarmışlardır.

Resûlullah (sav) Eşec El-Asarî'ye şöyle demiştir:

"Muhakkak ki sende Allah'ın sevdiği iki haslet var: Hilim ve hayâ!"[5]

Aziz Kardeşim,

Göklerin, yerin ve içindekilerin sahibi olan Rabbimiz de (cc) hayâ sahibidir. Kullarına karşı hayâyla muamele eder. İsteyene istediğini verir, tevbe edenin tevbesini kabul eder. Vermemekten ve bağışlamamaktan hayâ eder.

"Şüphesiz Yüce Rabbiniz hayâ sahibi ve cömerttir. Kulu (dua etmek için) O'na ellerini kaldırdığı zaman, o elleri boş çevirmekten hayâ eder."[6]

Böyle bir Allah'a (cc) karşı hayâ üzerine kulluk yapılmaz mı? Elbette yapılır. Sadece onun önünde eğilir, sadece ona ibadet eder ve sadece ondan yardım dileriz. Bu, hayâ üzerine olan bir kulluktur. Peki, bizler ne durumdayız? Rabbimiz (cc) bizlere hayâyla yaklaşırken, bizler aynı şekilde muamele edebiliyor muyuz?

Allah Resûlü de (sav) hayâ sahibidir. Hayâsından dolayı ashâbı vakitsiz evine geldiğinde, geç kalktıklarında onları uyaramamıştır. Ashâb yanlış davranışlarda bulunduğu zaman Resûlullah (sav) hayâsından dolayı onlara kızamamış, yüzünün kızarmasıyla yaptıklarının yanlış olduğunu onlara öğretmiştir.

"Ey iman edenler! Size izin verilmeden Nebi'nin evine girmeyin. (Girdiğiniz zaman da) yemek vaktini beklemeyin. Fakat yemeğe davet edildiğinizde girin, yemeği yiyince de dağılın. Sohbet etmek için oturmayın. Şüphesiz ki bu yaptığınız, Nebi'ye eziyet vermekte, **(bunu size söylemekten) utanmaktadır.** Allah, hakkı söylemekten utanmaz. (Peygamber eşlerine) bir şey soracağınız zaman, perde arkasından sorun. Bu, hem sizin kalpleriniz hem de onların kalpleri için en temiz olandır. Sizin Allah Resûlü'ne eziyet etmeniz ve ondan sonra eşlerini nikâhlamanız ebediyen olacak şey değildir. Şüphesiz ki bu, Allah katında çok büyük bir şeydir."[7]

Yukarıdaki satırlardan da anlaşılacağı üzere Allah (cc) kullarına, Resûlullah (sav) ise ümmetine karşı hayâyla muamele etmiştir. Bizler de hem Rabbimizle hem de insanlarla ilişkilerimizi hayâ ahlakı üzerine kurmalıyız. O zaman diyebiliriz ki hayâ, Allah'a (cc) karşı hayâlı olmak ve insanlara karşı hayâlı olmak üzere iki kısımdır:

Allah'a Karşı Hayâlı Olmak

Allah Resûlü (sav), Allah'a (cc) karşı hayâlı olmayı şöyle tanımlamıştır:

İbni Mes'ûd'dan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Resûlullah, 'Allah'tan hakkıyla hayâ edin!' buyurdu.

Biz, 'Ey Allah'ın Resûlü, elhamdülillah, biz Allah'tan hayâ ediyoruz.' dedik.

Ancak o, şu açıklamayı yaptı: 'Söylemek istediğim bu (sizin anladığınız hayâ) değil. Allah'tan hakkıyla hayâ etmek, başı ve onun taşıdıklarını, batnı ve onun ihtiva ettiklerini muhafaza etmen, ölümü ve toprakta çürümeyi hatırlamandır. Kim ahireti dilerse dünya hayatının ziynetini terk etmeli, ahireti bu hayata tercih etmelidir. Kim bu söylenenleri yerine getirirse, Allah'tan hakkıyla hayâ etmiş olur.' "[8]

Allah'a karşı hayâlı olmak göz, kulak, dil gibi âzâları O'nun (cc) razı olduğu yerlerde ve istediği şekilde kullanmaktır. Hiç şüphesiz ki bu da helal olanlarda kullanıp, haram olanlardan kaçınmaktır. Gözüyle harama bakan, diliyle haram konuşan, kulağıyla haram dinleyen Allah'a karşı hayâ ile kulluk etmiyordur. Aynı şekilde mideye helal lokma koymak hayâdır, haram lokma ise hayâsızlıktır. Allah'a karşı hayâlı olmak, ölüm ve ahireti hesap ederek, dünya ziynetlerinin fitnesine kapılmadan yaşamaktır.

İnsanlara Karşı Hayâlı Olmak

Hayâ sahibi olmak, toplumsal ilişkilerimizi düzenleyen en önemli ahlaklardandır. Bugün insani ilişkilerde canavar yönümüzün açığa çıkması hayânın eksikliğindendir. En ufak bir sorunda ne dediğini bilmemek, öfke ânında küfür ve bela okumak, insanların içerisinde edebe aykırı oturma gibi daha nice edebe mugayir davranışlarda bulunmak hayâ eksikliğindendir.

5. Müslim, 18
6. Ebu Davud, 1488; Tirmizi, 3556
7. 33/Ahzâb, 53
8. Tirmizi, 2458

İnsanlara karşı hayâlı olmak onların haklarını muhafaza etmek, kırmadan dökmeden muamele etmektir. Konuşurken merhametli konuşmak, uyaracaksak bile yapıcı ve yol gösterici bir dille uyarmak, saygı çerçevesinde oturup konuşmaları pürdikkat sonuna kadar dinlemek, insanların içerisinde kılık kıyafete dikkat etmek... Hayatın içerisinde verebileceğimiz daha birçok alanda edebe uygun muamele etmektir hayâ.

Hayâ ahlakına dair örnekler:

– Allah Resûlü (sav) Mûsâ'dan (as) bahsederken, "Mûsâ çok hayâlı bir kişi idi. Onun bedeninden hiçbir şey görünmezdi."[9]

– Resûlullah (sav) bir mecliste, "Öyle bir ağaç var ki yaprakları dökülmez. Onun misali Müslim'in misali gibidir." diyerek ashâbına bunun hangi ağaç olduğunu sorduğu zaman Abdullah ibni Ömer, etrafındaki sahabenin büyüklerinin yanında hayâ ettiği için cevabı bilmesine rağmen söylememiş, söz hakkını onlara bırakmıştır.[10]

– Alî (ra) sürekli mezisi gelen birisiydi. Resûlullah'ın (sav) kızıyla evli olduğu için mezinin hükmünü kendisi sormaktan hayâ etti ve Mikdâd'dan (ra) sormasını istedi.[11]

– Âişe Annemiz (r.anha) eşi Resûlullah'ı (sav) ve babası Ebû Bekir'i (ra) mezarında rahatça ziyaret ederdi. Ne zaman ki Ömer (ra) oraya defnedildi, Âişe Annemiz normal kıyafetler giymekten hayâ etti. Tam örtünüp o şekilde ziyaret etti.[12]

Bu hayâ örnekleri, bizlere yol gösterecek örneklerdir. Bu ve buna benzer örnekleri kendimize rehber kılıp etrafımızdaki tüm insanlara hayâ ahlakıyla muamele etmemiz gerekir.

Hayâlı Kardeşim,

Hayâ ahlakını muhafaza etmelisin. Bu konuda sana kurulmuş tuzaklar çok fazladır. Özellikle sosyal medya ağı tam da hayâsızlığın yuvasına dönmüştür. Dikkatli kullanmalı, zarar veriyorsa uzak durmalısın. Eğer kendini sakındırmazsan bir sonraki durum hiçbir sınır tanımadan dilediğini yapmak olacaktır. Ki bu hayâsızlığın ta kendisidir. Bundan dolayıdır ki tüm peygamberler, hayâsızlığa karşı ümmetlerini uyarmışlardır.

"İlk peygamberlerden itibaren halkın hatırında kalan bir söz vardır: 'Utanmadıktan sonra dilediğini yap!' "[13]

9. Buhari, 3404
10. bk. Buhari, 61
11. bk. Buhari, 132; Müslim, 303
12. bk. Ahmed, 25660
13. Buhari, 3485

Hayâlı Bacım

Hayâ sahibi olmak hem erkeği hem de kadını kapsar. Bu konuda bir ayrım yoktur. Ancak kadın daha dikkatli olmalıdır. Bundan dolayı olsa gerek ki sahabeler Peygamberimizin (sav) hayâlı oluşunu tarif ederken genç kızın hayâlı oluşuna benzetmişlerdir. Meryem Annemiz ve Âişe Annemiz gibi hayâlı olmalısın. Yürürken, konuşurken, hizmet ederken, eşine ve diğer insanlara karşı muamele ederken hayâ ahlakıyla muamele etmelisin. Unutma, ümmetin kadınları hayâlı olursa erkekleri de hayâlı olur.

"Resûlullah, örtünme çağına girmiş genç kızdan daha hayâlı idi. Hoşlanmadığı bir şey gördüğünde bu durum, yüzünden hemen anlaşılırdı."[14]

Rabbim bizlere söz ve davranışlarımızda yüce zâtına ve insanlara karşı hayâlı olmayı nasip etsin. Hayâsızlıktan korusun. Neslimizi hayâ ahlakıyla büyütmeyi nasip etsin. (Allahumme âmin)

Davamızın sonu âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdetmektir.

Bir sonraki yazımızda görüşme ümidi ile...

14. Buhari, 3562; Müslim, 2320

Ömer AKDUMAN

NEREDE OLURSAN!

Ebû Zerr ve Muâz ibni Cebel'den (r.anhuma) Nebi'nin (sav) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

"Nerede olursan Allah'tan kork. Bir kötülük yaptığında arkasından onu giderecek bir iyilik yap. İnsanlara güzel ahlak ile davran."[1]

Hadis çok çarpıcı bir cümleyle başlıyor. "Allah'tan kork!" ifadesinin bir başka şekli. Nerede olursan Allah'tan kork! Bu bir hakikatin ifadesi aslında, insan Allah'tan korksa da bu korku hâli her yerde olmuyor. Bir yerde Allah'tan korkan başka bir yerde korkmuyor.

Takva; kulun, Rabbinin öfkesi ve azabı ile kendisi arasına bir koruyucu yerleştirmesidir.[2] Bazı söz ve davranışlar ve hatta düşünceler bizi Allah'ın (cc) gazabı ve azabıyla karşı karşıya getirir. Allah'ın (cc) hudutlarına yaklaşan veya onları aşan kimseler azaba ve gazaba muhatap olurlar. İlahi azaptan sakınmak için ne yapmalıyız? Rabbimizin öfkesi karşısında kendimizi nasıl koruyabiliriz? Başta belirtelim ki kesinlikle kendimizi Allah'a rağmen, Allah (cc) karşısında, başka şeylere sığınarak koruyamayız. En geniş anlamıyla kudret ve kuvvet Allah'a aittir. Ondan kaçacağımız kimse yok. Allah'tan (cc) kaçabileceğimiz tek bir yer var: Allah! "Senden sana sığınırım." derken Peygamber (sav) Allah'tan (cc) gelecek cezadan yine Allah'ın (cc) kendisine sığınıyor. Allah'tan (cc) kaçışımız yoksa biz burada doğru soruyu sorup doğru cevabı almalıyız. Allah'ın (cc) cezalandırmasından korunmamın en doğru yolu nedir, sorusunun cevabı "Allah korkusu"dur.

Allah (cc) korkusu öyle önemlidir ki Kur'ân'ın ele aldığı ilk konulardan biri budur. "Takva sahiplerine yol gösteren bir Kitap'tır."[3] ayeti bir taraftan Kur'ân'ın hidayet olmasına vurgu yaparken, diğer taraftan takvaya parmak basıyor. Takva bir sakınma hâlidir. Bir zamana, mekâna, şahsa özel olmadan hayata rengini veren bir yaşam biçimidir. Hani, zemzem suyu misali. Bilim insanları zemzem suyunu bir bardak suyun içerisine damlatıp inceledikleri vakit, zemzem suyunun bir bardak suya tüm özelliğini verdiğini tespit etmişler. Takva da böyle bir şey. Bir bardak su olsa hayatımız, bir damla takva damlatınca suyun/hayatın tüm hücrelerine sirayet eder. Hayata rengini verir.

Takva bir elbisedir, giyilir. Bir azıktır, hayat yolculuğunda onunla azıklanılır. Bir furkandır, insana iyi kötü, doğru yanlış, isabetli isabetsiz olanları ayırt etme fırsatı sunar, ileri görüşlü kılar. Takva bir ayrıcalıktır; başkası okur, düz metin diye geçer, ama takvalı okuyunca Kur'an onun için yürüyen bir kandil olur, aydınlatır her bir yürüdüğü karışı. Yol gösterir, rehberlik eder.

1. Tirmizi, 1987
2. bk. Câmiu'l Ulûmi ve'l Hikem, s. 179
3. bk. 2/Bakara, 2

Olması gereken budur, takva bütün hayata renk verir. Ama takvalı olmaya gayret eden biz insanoğlu olunca durum çoğu zaman farklılaşıyor. Takva boyasını hayatımızın bazı belirli alanlarına serpiştirip bazı alanlarından bilinçli veya bilinçsiz olarak uzak tutuyoruz. Sonra takvalı olduğumuz yerlere bakıp bütün bir hayatımıza dair tam puan veriyoruz. Ben Allah'tan (cc) korkuyorum, diyoruz. Bu değerlendirme de çoğu zaman akl-ı selim değil, taraflı bir değerlendirme oluyor. Zira akl-ı selime ulaşan hariç her insan taraflıdır, nefsinin tarafını tutar.

Nefsine taraf olmadan takva terazisinde kendisini tartan mümin doğruya ulaşır. Ayrıca takvalı kişi, cimri bir ortağın ortağını hesaba çekmesinden daha katı şekilde nefsini hesaba çeker.[4] Hayatın her köşesini kuytusunu, açığını ve kapalısını gözden geçirir. Zira takvadaki hikmeti iyi anlamıştır; takvada amaç Allah'tan (cc) gelecek bir bela ve cezadan korunmaktır. Hâliyle insanların olduğu yer, yalnız kaldığı yer gibi bir mekânsal ayrıma ihtiyaç duymaz.

Ömrü bir duvar, takvayı bir boya kabul edip duvarda tek bir nokta kalmayacak şekilde her tarafını boyamak durumundayız. İşimizi, evimizi, öz nefsimizi, insan ilişkilerimizi ve binnetice tüm hayatımızı takvayla dizayn etmeliyiz. Çünkü bir gün ömür duvarı didik didik taranacak, Allah (cc) korkusundan uzak olduğumuz zamanlarda yaptıklarımız meydana çıkarılacaktır. İnsanız, mutlaka eksiğimiz gediğimiz, görmediğimiz yerler olacak, ama genel hâliyle takvayı hayatımızda belirgin kıldığımızda Allah (cc) yanında takvalı olarak yazılmayı umacağız. Gizlediklerimizin en değerlisi, açığa çıkardıklarımızın en güzeli, biriktirdiklerimizin en kıymetlisi takvadır zira.[5]

Takva bir elbisedir, giyilir.[6] Bir azıktır, hayat yolculuğunda onunla azıklanılır.[7] Bir furkandır,[8] insana iyi kötü, doğru yanlış, isabetli isabetsiz olanları ayırt etme fırsatı sunar, ileri görüşlü kılar. Takva bir ayrıcalıktır; başkası okur, düz metin diye geçer, ama takvalı okuyunca Kur'ân onun için yürüyen bir kandil olur, aydınlatır her bir yürüdüğü karışı. Yol gösterir, rehberlik eder.

Ben, sen ve insanlar olarak her birimiz Allah (cc) yanında takvanın kıymetini, takvayla ulaşacağımız iyilikleri, dereceleri tam idrak edemiyoruz. Ayrıca takvasız olduğumuzda nasıl irtifa kaybettiğimizi de tam olarak idrak edemiyoruz. Evet, esas Hesap Günü'nde işin ehemmiyetini idrak edeceğiz, ama o vakit geç olabilir. Demem o ki takva Allah (cc) yanında çok önemli. Öyle ki bizden öncekilere de İlahi bir tavsiyedir takva. Öyle buyurur Rabbimiz:

"Andolsun ki, sizden önce kendilerine Kitap verilenlere ve size Allah'tan sakınmanızı tavsiye ettik."[9]

Son söz yerine;

Takvayı öğütleyen çoktur. Ancak yaşayanlar pek azdır.[10] Yaşayanlardan olmak duası ile...

4. Meymûn ibni Mihrân'a ait bu söz için bk. Câmiu'l Ulûmi ve'l Hikem, s. 180
5. bk. Câmiu'l Ulûmi ve'l Hikem, s. 182. (Selef'ten birinin sözü olarak aktarılır.)
6. "Ey Âdemoğulları! Şüphesiz size avretinizi örtecek ve kendisiyle süsleneceğiniz elbise indirdik. Asıl hayırlı olansa takva elbisesidir. (Dışınızı elbiseyle süslediğiniz gibi kalbinizi de takvayla süsleyiniz. Bu, daha hayırlıdır.) Bu (nimetler), düşünüp öğüt alsınlar diye Allah'ın ayetlerindendir." (7/A'râf, 26)
7. "Hac, bilinen aylardadır. (Bilin ki) kim bu aylarda hac yaparsa cinsel münasebet, fısk ve tartışmak hacda yoktur/olmamalıdır. Ne hayır işlerseniz Allah onu bilir. Azık edinin! Şüphesiz azığın en hayırlısı takvadır. Benden korkup sakının ey akıl sahipleri!" (2/Bakara, 197)
8. "Ey iman edenler! Allah'tan korkup sakınırsanız size (hakla batılı, doğruyla yanlışı, faydalı olanla faydasızı rahatlıkla birbirinden ayıracağınız) bir furkan verir, kusurlarınızı örter, günahlarınızı bağışlar. Allah, büyük lütuf ve ihsan sahibidir." (8/Enfâl, 29)
9. bk. 4/Nisâ, 131
10. Câmiu'l Ulûmi ve'l Hikem, s. 182

AMED'İN FATİHİ: İYÂD İBNİ ĞANEM

Salim KANDEMİR

عياض بن غنم Ebû Sa'd (Saîd) İyâd ibni Ğanem ibni Züheyr el-Fihrî

Önceki yazımızda İyâd ibni Ğanem'in (ra) hayatını anlatmaya başlamıştık. İyâd, imandan sonra mücadeleye başlamıştı. Allah Resûlü (sav) ile beraber birçok gazaya katılmıştı. Büyük savaşlarda bulunarak büyük faziletler elde etmişti. Allah Resûlü'nden (sav) sonra da Ebû Bekir'in (ra) ve sonra da Ömer'in (ra) yanında mücadelesini aynen sürdürmüştü. Zorlu mücadelelerle ve büyük fedakârlıklarla Cezîre'nin kapısını İslam'a açmıştı.

Cezîre'nin Fethi

Şam'ın fethinden sonra Ömer'in (ra) emriyle ordular artık Cezîre'ye yönelmişti.[1] Ebû Ubeyde (ra) Ömer'den (ra) aldığı talimattan sonra bu bölgeyi fethetme görevini İyâd'a verdi. İyâd ordusuyla birlikte Cezîre'ye giderek Cezîre'nin kapısını ilk defa İslam'a açan kişi oldu.

Ebû Ubeyde (ra) vefat edeceği hastalığa yakalanınca Ömer'e (ra) kendisinin yerine amcasını veya dayısının oğlu olan İyâd'ı (ra) komutan ve vali olarak atamasını tavsiye etmişti. Ömer de, "Ben, Ebû Ubeyde'nin emîr olarak atadığını değiştirecek değilim." diyerek bu teklifini kabul edip İyâd'ı komutan ve vali olarak onun yerine geçirmişti.[2]

"Ebû Ubeyde ibnu'l Cerrâh'ın ölümü yaklaşınca yaptığı işlerin başına İyâd ibni Ğanem'i geçirdi. İyâd salih bir adamdı. Ebû Ubeyde, ölümünün yaklaştığını Ömer'e bildirince Ömer çokça istircada[3] bulundu, onun için çokça rahmet diledi ve 'Kimse senin yerini dolduramaz.' dedi.

Ömer, Ebû Ubeyde'nin yerine kimin geçtiğini sordu. 'İyâd ibni Ğanem' dediler. Ömer de onu onayladı ve ona şöyle yazdı: 'Şüphesiz ki ben seni Ebû Ubeyde ibnu'l Cerrâh'ın yerine atadım. Allah'ın sana gösterdiği şekilde davran.' Ömer ayrıca İyâd'a bazı emir ve nehiyler barındıran uzunca bir mektup yazdı."[4]

İyâd, Ebû Ubeyde'nin yerine geçtikten sonra fetihlere devam etti. O gün Rumların merkezi olan Anadolu'nun kapısını İslam'a açtı. Bu bölgenin çoğunu sulh yoluyla elde

İyâd aylarca yurdundan yuvasından uzak, davası uğruna mücadele etmiştir. O ve beraberindeki sahabiler yurtlarını arkalarında bırakıp insanları hidayetle buluşturmak için şu ân üzerinde bulunduğumuz topraklara kadar gelmişlerdir. Büyük fedakârlıklarla İslam'ı buralara kadar taşımışlardır. Coğrafyamızda hâlâ onların izlerini görürüz.

1. Cezîre; Anadolu, Suriye ve Irak bölgesinde Dicle ve Fırat Nehirleri arasında yer alan, çoğunluğu bugünkü Türkiye'de bulunan geniş bir bölgedir. bk. TDV, Cezîre maddesi
2. bk. El-İsâbe fî Temyîzi's Sahâbe, İbnu Hacer El-Askalânî, Dâru'l Kutubi'l İlmiyye, 3/1234; Usdu'l Ğâbe fî Ma'rifeti's Sahâbe, İbnu'l Esîr, Dâru'l Kutubi'l İlmiyye, 4/315
3. İstirca, bir musibet ânında Allah'ın takdirine rıza gösterip O'na sığınarak teselli bulmayı ifade eden söz ve davranışlar için kullanılan bir terimdir. Daha çok "İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn/Allah'tan geldik, yine O'na döneceğiz" denilerek yapılır.
4. Et-Tabakâtu'l Kubrâ, İbnu Sa'd, Mektebetu'l Hâncî, 5/95

etmiş oldu. Hatta bazı âlimler Cezîre'nin tamamını İyâd'ın fethettiğini[5] ve bu hususta herhangi bir ihtilaf bilmediklerini[6] belirtmişlerdir.

İslam ümmeti mücahid bir ümmettir. Cihad, ruhlarının ayrılmaz parçasıdır. Sahabe döneminde İslam'ın en uzak beldelere kadar ulaşmasının sebebi bu ruhun en canlı hâliyle var oluşudur. Ama bugün şayet küfür unsurlarından kaçınmak için, ufak çalışmaları yapmak için küfür sistemiyle karşı karşıya gelmemek adına her şeyden el etek çekiliyorsa bu ruh çoktan kaybolmuş demektir. İşte İyâd (ra) burada ne güzel örnektir. Tereddüt dahi etmeden birçok savaşa girmiştir. Ve Allah da (cc) ona birçok fetih nasip etmiştir.

Ayrıca İyâd (ra) aylarca yurdundan yuvasından uzak, davası uğruna mücadele etmiştir. O ve beraberindeki sahabiler yurtlarını arkalarında bırakıp insanları hidayetle buluşturmak için şu ân üzerinde bulunduğumuz topraklara kadar gelmişlerdir. Büyük fedakârlıklarla İslam'ı buralara kadar taşımışlardır. Coğrafyamızda hâlâ onların izlerini görürüz. Burada şu soruyu sormak gerek: İslam'la bu kadar erken tanışan ve İslam'a bu kadar yakın olan bir topluluk, şimdi neden böylesine uzak? Bugün batıl ideolojilerin peşini bırakıp İyâd'dan aldığımız fetih ruhuyla tekrar aslımıza dönmenin vakti çoktan gelmiştir.

Mütevazı Yaşamı

İyâd büyük bir sahabi, büyük bir komutan, büyük bir valiydi. Bu yüksek konumuna rağmen bir o kadar da mütevazı biriydi. Kendisine usulünce nasihat edildiğinde kulak verir, usulünce nasihat edilmediğinde ise uyarıda bulunur ve Allah Resûlü'nün (sav) sünnetini hatırlatırdı.

"İyâd ibni Ğanem, Dârâ fethedildiği zaman Dârâ'nın valisini cezalandırdı. Hişâm ibni Hakîm, İyâd'a ağır sözler söyledi, öyle ki İyâd çok öfkelendi. İyâd birkaç gece orada kaldı.

Hişâm, İyâd'ın yanına gelip özür diledi. Sonra Hişâm, İyâd'a, 'Nebi'nin (sav), Kıyamet Günü'nde insanlar arasında azabı en ağır olacaklar dünya hayatında insanlara en ağır azap eden kimselerdir, buyurduğunu duymadın mı?' dedi.

İyâd ibni Ğanem ise, 'Ey Hişâm ibni Hakîm! Şüphesiz ki senin duyduğunu biz de duyduk, senin gördüğünü biz de gördük. Peki, sen Resûlullah'ı (sav) şöyle buyururken duymadın mı? 'Her kim bir yöneticiye bir konuda nasihat etmek istiyorsa o nasihati herkesin önünde açıkça yapmasın. Onun elinden tutsun ve onunla baş başa kalsın (nasihatini öyle yapsın). Kabul ederse eder, kabul etmezse o üzerindeki vazifeyi yerine getirmiş olur.' Şüphesiz ey Hişâm! Sen Allah'ın yetki verdiği kimseye karşı pervasız bir cesaretle hareket edecek olursan hiç Allah'ın yetki verdiği kimsenin seni öldüreceğinden ve bunun sonunda Allah'ın yetki verdiği kimsenin maktulü olacağından korkmadın mı?' "[7]

Nasihatin dinin en temel gereklerinden olduğu bugün herkesin malumudur. Fakat bugün nasihatin gerekli olduğu bilindiği kadar nasihatin edebi bilinmiyor. Özellikle sosyal medyanın olur olmaz herkese konuşma hakkı vermesiyle bu esas daha çok zedeleniyor. Herkes herhangi bir konu hakkında her şeyi söyleyebiliyor. Oysa nasihati bizlere emreden Allah (cc) ve Resûl'ü (sav) nasihatin nasıl yapılması gerektiğini de bizlere beyan etmiştir. Bu farizanın nasıl yapılması gerektiğini kulların hevasına bırakmamıştır.

İyâd (ra) burada bizlere nasihatin edeplerinden bir tanesini hatırlatıyor: Aleni nasihat edilmez. Aleni yapılan nasihat, nasihat değildir. Bilakis Müslimler arasında kin ve öfke doğuran, ayrılık ve tefrika çıkaran, hatta hadiste belirtildiği gibi sonucu öldürülmelere ulaşabilecek olan bir fitnedir. Dolayısıyla Müslimler özellikle şu zamanda bu edebe çok dikkat etmeliler. Bir Müslim'e veya Müslim bir topluluğa nasihat ederken bunu asla ulu orta, dostun düşmanın içerisinde yapmamalılar. Müslimlerin ayıplarını açmadan, bilakis onların ayıplarını örterek, var olan eksikliği düzeltmeye çalışmalılar.

İyâd, bulunduğu konumun da bir gereği olarak adil davranmaya çalışırdı. Kim olursa olsun birine haksızlık edildiğinde hakkı hatırlatır ve kötülükten sakındırırdı. Herhangi bir zulüm gördüğünde hemen müdahale eder ve Allah Resûlü'nün (sav) uyarılarını bildirirdi.

"İyâd ibni Ğanem su çıkarmakla görevli bir işçinin güneşin altında bekletildiğini gördü. İşçiyi çalıştırana 'Şüphesiz ki ben Allah Resûlü'nü (sav) 'Allah (cc) dünyada insanlara azap edenlere azap edecektir.' buyururken işittim.' dedi."[8]

İyâd, cesur olduğu kadar aynı zamanda da cömertti. Dünyaya karşı pek zahid biriydi. Malda makamda gözü yoktu. Büyük imkânlar elde edebilecekken beytu'l maldan sadece iaşesini almıştı. Bir dinar, bir koyun, bir ölçek buğdayla yaşamını sürdürüyordu.[9] Aldığı ganimetlerin birçoğunu yine Allah'ın (cc) yoluna sarf etmişti. Elinde ne varsa yakınlarına ikram etmekten çekinmezdi. Öyle ki ona yolcuları doyuran manasında "Zâdu'r Rekb" denirdi.[10]

"İyâd'a, Yolcuları Doyuran/Zâdu'r Rekb denirdi. Çünkü o yol arkadaşlarına yemek ikram ederdi. Yolculuk hâlinde ise azığıyla onları tercih eder, azığı tükenirse devesini onlar için keserdi."[11]

Rabbe Doğru

Ömer (ra) İyâd'a bir mektup yazıp Şam'a dönmesini ve yönetime geçmesini söylemişti. İyâd da mektubu alır almaz Şam'a doğru yola çıkmıştı. Hicri yirminci yılda, altmış yaşında Humus'ta vefat etmişti. Yine Allah (cc) için sefer hâlinde canını Rabbine teslim etmişti. Ömrünü mücadeleyle geçirmiş ve canını mücadele yolunda vermişti. Vefat ettiğinde kimseye ne bir mal ne de bir borç bırakmıştı.[12]

Selam olsun İyâd'a. Allah kendisinden razı olsun...

5. bk. Mu'cemu'l Buldân, Yâkût El-Hamevî, Dâru Sâdır, 2/135
6. bk. El-İsâbe fî Temyîzi's Sahâbe, İbnu Hacer El-Askalânî, Dâru'l Kutubi'l İlmiyye, 4/630
7. Ahmed, 15333; Hakim, 5269
8. Ahmed, 15334
9. bk. Et-Tabakâtu'l Kubrâ, İbnu Sa'd, Dâru Sâdır, 7/398
10. bk. Usdu'l Ğâbe fî Ma'rifeti's Sahâbe, İbnu'l Esîr, Dâru'l Kutubi'l İlmiyye, 4/315
11. El-İsâbe fî Temyîzi's Sahâbe, İbnu Hacer El-Askalânî, Dâru'l Kutubi'l İlmiyye, 4/630
12. bk. Ma'rifetu's Sahâbe, Ebû Nuaym, Dâru'l Vatan, 4/2162

ŞİİR

Ehadun Ehad!

Ew xaliqê erd û esman
Em xemiland bi nîmetan
Tewhîd bike rabbê Rahman
Nebe ji bêbextên însan

Tu yî her ya berz û mezin
Ji Adem heta axirîn
Bo evdên rêşaş û nezan
Bi hîdayet şand Rasûlan

Ew xaliqê erd û esman
Em xemiland bi nîmetan
Tewhîd bike rabbê Rahman
Nebe ji bêbextên însan

Peyva berz û bi rûmet e
Ew La îlahe îllallah e
Dîlên şikestî pê dicebire
Heq ev e qet jê nebore

Ew xaliqê erd û esman
Em xemiland bi nîmetan
Tewhîd bike rabbê Rahman
Nebe ji bêbextên însan

Doza me ne ax an jî welat
Em têr nabin pê wek xelat
Dil şad dibe bi nûra Ehad
Hûn bibêjin Ehadun Ehad!

Ew xaliqê erd û esman
Em xemiland bi nîmetan
Tewhîd bike rabbê Rahman
Nebe ji bêbextên însan

Osman SADIKOĞLU

Kerem ÇAĞLAR

EŞLER ARASINDA MUTLAK EŞİTLİK DEĞİL, ÜLFET VE ADALET

“Ey kadın, dinle ve temsilcileri olarak geldiğin kadınlara da anlat! Eğer bir kadın, kocasıyla iyi geçinir ve onun rızasını kazanırsa bu saydığın faziletli amellerin hepsinde aynı ecri elde eder.”

Aile içerisinde eşler arasındaki uyum, ülfet ve hilm, hem erkek hem de kadının ahlâkî olgunluğunun ve kuvvetli bir imana sahip olduklarının belirtilerindendir. Önceki bölümde değindiğimiz üzere erkeğin hanımına karşı görev ve sorumlulukları olduğu gibi hanımı üzerinde hakları da bulunmaktadır. Eşlerin her birisi bir diğerinin hakkını gözetip duyarlılık gösterdiği sürece aile hayatı huzur ve saadet üzere devam edecektir. Her bir eşin diğerinin hakkına riayet etmesi, mutlu aile tablosunun olmazsa olmaz şartlarındandır. Aile içerisinde erkeğin, kadına göre bir derece ileri konumda bulunması görev ve sorumluluklarını arttırdığı gibi haklar konusunda da farklı bir pozisyonda olmasını gerektirir. Bu da adalete ve hakkaniyete en uygun olanıdır.

Erkeğin, hanımı üzerindeki hakları, tıpkı kadının kocası üzerindeki hakları gibi aile kurumunu otomatik işleyen bir düzene sokmak ve eşler arasındaki görev ve sorumlulukların şer’i şerif çerçevesinde birtakım kurallara bağlanması açısından vazgeçilmez hususlardır. Eşlerin her birinin hakkı, bir anlamda diğerinin görev ve sorumlulukları kapsamına girer. Görev ve sorumlulukların nefse sevimsiz gelmesinden doğan ve bazen güçlü bir şekilde ortaya çıkan isteksizlik hâli, kadının veya erkeğin gözetilecek ve yerine getirilecek haklarının da olduğunu bilmeleriyle iştiyaka dönüşecektir. Böylece her bir eş diğerinin haklarını gözetirken nefisten kaynaklanabilecek bencillik, ihmal, ihtiras gibi marazlardan salim olabileceklerdir.

Eşitlik ve özgürlük sloganlarıyla ve birtakım aklî ve hevaî fikrî hezeyanlarla İslâm coğrafyasında özellikle de kadına yönelik büyük ifsat projelerinin uygulanmakta olduğu bilinen bir husustur. Günümüzde artarak devam eden bu tür projelerle kadın fıtrî özgünlüğünden ve aslî hüviyetinden sıyrılarak her türlü ifsat ve yozlaşmanın figüranı haline getirilmeye çalışılmaktadır. Maalesef bu ifsat projesinin büyük ölçüde başarılı olduğu da müşahede edilmektedir.

Sözde kadın haklarını savunuyormuş gibi görünen feminist hareketler artık kendilerini İslâm’a nispet eden sekülerleşip demokratik mecralara sapmış muhafazakâr kesimlerin kadınları arasında da yaygınlaşmaya başlamıştır. Erkeklerin kadınlara nazaran bir derece ileride olduğu nas ile sabitken İslâm coğrafyasının birçok beldesinde sınırsız eşitlik saf-

satasıyla kadının toplumsal statüsü İslâm'a, toplumsal dokuya ve fıtrata aykırı bir şekilde değiştirilmektedir. Öyle ki bazı ülkelerde birtakım temel konularda Kur'ânî esaslara aykırı olmak üzere kadına kâğıt üzerinde sözde pozitif ayrımcılık ibareleri yasalarda yer almakta ve kadın, aile reisi olan erkeğe öncelenmektedir. Pratikte hiç uygulanmayan bu durum anayasa metinlerine de girmiştir.

İslâm'a ve fıtrata aykırı olan bu uygulamaların sonuçları ise toplumsal çözülme ve yozlaşmanın hızlanmasından başka bir şey olmamıştır. Aile kurumu değersizleştirilerek "davulun tozu, minarenin gölgesi" kabîlinden aile içerisindeki en küçük tartışma dahi mahkemelerce boşanma gerekçesi olarak yeterli görülmektedir. Bu yıkım sürecinin sonucu olarak daha fazla yuva dağılmaktadır. Kadınlar ucuz ve risksiz işçi olarak istihdam edilerek emeklerinin sömürülmesi kolaylaştırılmıştır. Her türlü haramın normal görüldüğü yalnızlık ve özgürlük cenderesine sokulmuş, terk ederek veya terk edilerek sahipsiz bırakılmıştır. Her türlü tehlikeye ve istismara açık ve korumasız mecralara itilmiş; merhamet, sevgi, himaye, korunma, şefkat, huzur ve saadet mekânı olan aile yuvasından koparılmaya çalışılarak "eşitlik ve özgürlük" afyonuyla iradesi dumura uğratılmış ve âdeta canlı ceset hâline getirilmiştir.

Mümine Kadının Üstünlüğü

İslâm, fıtrat dinidir. İslâm, kadınların haklarını belirlerken aile ve toplum düzenini sarsılmaz temeller üzerine bina eder. İslâm'ı diğer bütün dinlerden üstün kıldığı gibi tevhid ümmetini de diğer tüm ümmetlerden üstün kılmakla Allah (cc) büyük bir lütufta bulunmuş ve Meryem'in (as) şahsında mümine kadını yeryüzündeki diğer bütün kadınlardan üstün kılmıştır. Öncüsü ve öğretmeni Aişe (r.anha) ve Fâtıma (r.anha) gibi mümtaz hanımlar olan Müslim kadının bu seçkin örneklere tabi olmaya çalışması dahi kendisi için şeref olarak yeterlidir.

Mümine kadının pırlanta ve altın gibi takı takımlarından çok daha değerli olan ziyneti ise İslâm'ın kendisine vermiş olduğu seçkin konumdur. Mümine kadın, sahip olduğu bu seçkin konum ve kendisine verilen değerin farkında olmalıdır. Bunun Yüce Allah'ın bir bağışı olduğunu aklından çıkarmamalı ve bu büyük nimet için şükretmelidir. Şükrünü hakkıyla ifâ etmesinin en elverişli mekânı ve yolu da aile yuvasında kocasının kendisi üzerindeki haklarını güzel bir şekilde yerine getirmesidir.

Mümine kadın şunu hiçbir zaman unutmamalıdır ki kocasının kendisi üzerindeki hakkı, Yüce Allah'ın hakkından hemen sonra gelir. Bu da kadının kocasının hakkına riayetinin ne kadar önemli olduğunu gösterir. Kadının, kocasının haklarına riayet etmesinin ehemmiyeti hususunda birçok hadis-i şerif nakledilmiştir.

Mümine kadının pırlanta ve altın gibi takı takımlarından çok daha değerli olan ziyneti ise İslâm'ın kendisine vermiş olduğu seçkin konumdur. Mümine kadın, sahip olduğu bu seçkin konum ve kendisine verilen değerin farkında olmalıdır. Bunun Yüce Allah'ın bir bağışı olduğunu aklından çıkarmamalı ve bu büyük nimet için şükretmelidir. Şükrünü hakkıyla ifâ etmesinin en elverişli mekânı ve yolu da aile yuvasında kocasının kendisi üzerindeki haklarını güzel bir şekilde yerine getirmesidir.

Ebû Hureyre'den (ra) nakledildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"İnsanın insana secde etmesini emredecek olsaydım kadının kocasına secde etmesini emrederdim."[1]

Bu hadiste secde lafzıyla kastedilen, selamlama amacıyla yapılan secdedir. Yûsuf'un (as) kıssasında olduğu gibi geçmiş ümmetlerde muhataba duyulan hürmet ve içten muhabbetten dolayı secde etmek de bir tür selamlama çeşidi idi.

"Ebeveynini tahtın üzerine çıkarttı/oturttu. (Hepsi) ona secde ettiler/saygıyla selamladılar."[2]

Ebû Said'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Bir adam kızını Resûlullah'a (sav) getirip şöyle dedi: 'Bu kızım evlenmek istemiyor.'

Allah Resulü (sav) şöyle buyurdu: 'Babanı dinle ve evlen!'

'Ey Allah'ın Resulü! Bana kocanın, karısı üzerindeki hakkının ne olduğunu bildirmedikçe ben evlenmem.' deyince şöyle buyurdu: 'Kocanın karısı üzerindeki hakkı, kocanın irin akan bir yarası olsa, kadın o yarayı diliyle yalasa ya da burnundan irin ya da kan akıp kadın onu yutsa yine de kocanın hakkını ödeyemez.'

(Bunu duyunca kız) şöyle dedi: 'Seni hak ile gönderene yemin ederim ki ben asla evlenmem!'

Bunun üzerine Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: 'İzinlerini almadıkça onları evlendirmeyin!' "[3]

1. Tirmizi, 1159
2. bk. 12/Yusuf, 100
3. Bezzâr,1465. (Rudani, Büyük Hadis Külliyatı, Cem'ul-fevaid, İz Yayıncılık: 2/269)

Bu tasvir kadınlara has duygular, manevi özellikler ve inceliklere sahip bazı hanımefendilerin küçük bir şok yaşamalarına neden olabilir. İnsan tabiatı böyle bir şeyi düşünmekten bile hoşlanmaz. Hadiste verilen örnekle kocasının hakkını ifâ etmek hususunda kadının büyük bir gayret içerisinde olması gerektiği anlaşılmaktadır. Şer'î şerifin belirlediği meşru bir çerçeve dâhilinde bunun kısıtlılığının olmayacağı da böylece açıklığa kavuşmuş oldu.

İbadet ve İtaat Ehli Kadın, Mücahid Erkeklerin Ecrine Ortaktır

Abdullah ibni Ömer'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Kadının yaratılış özellikleri ve hususi hâllerinden dolayı erkeklere nazaran daha az salih amel işlemelerinden rahatsız olup bu meseleyi Resulullah'a (sav) arz etmeye karar veren sahabe hanımları bu konuları kendisine arz etmek üzere temsilci olarak aralarından Esma binti Yezid'i (r.anha) seçtiler. Esma binti Yezid (r.anha) Medine'deki kadınlar arasında 'Kadınların Hatibi' olarak bilinirdi.

Resûlullah'ın huzuruna çıkan Esma (r.anha) şöyle dedi: 'Ben, bazı kadınların sana gönderdiği temsilciyim. Şüphe yok ki Allah (cc) seni erkek ve kadınların hepsine peygamber olarak göndermiş, biz de sana ve senin Rabbine iman etmişizdir. Biz kadınlar evlerimizde oturmakta, kocalarımızın meşru isteklerini yerine getirmekteyiz. Erkekler ise cuma namazı kılmak, cemaate devam etmek, hastaları ziyaret, cenazelere katılmak ve tekrar tekrar hacca gitmekle bizden üstün kılındılar. Bu sayılanlardan daha faziletlisi de Allah yolunda cihat etmektir. Bir erkek hac veya umre için yahut cihat maksadıyla yola çıktığı vakit biz onların mallarını korur, elbiselerini temizler ve dikeriz. Çocuklarını büyütürüz. Bütün bu hizmetlerimizle biz, erkeklerin kazandığı hayra ortak olacak mıyız?'

Esma'nın konuşmasını dinledikten sonra Resûlullah (sav) yanındaki sahabilere dönüp, 'Siz dini hakkında soru soran kadınlar içerisinde bundan daha güzel konuşan birini işittiniz mi?' buyurarak onun zekâsını ve açık ifadesini takdir etti. Sonra da onun şahsında bütün mümine hanımlara şu müjdeyi verdi:

'Ey kadın, dinle ve temsilcileri olarak geldiğin kadınlara da anlat! Eğer bir kadın, kocasıyla iyi geçinir ve onun rızasını kazanırsa bu saydığın faziletli amellerin hepsinde aynı ecri elde eder.' "[4]

Konumunun yükseltilmiş olması, üstün bir değere sahip olmak ve aile yuvasında kocasıyla iyi geçinip itaatkâr saliha bir kadın olmakla elde edilen büyük bir kazanç!

Allah'ın da kolaylaştırmasıyla bu seçkin konumu ve büyük ecirleri elde eden saliha ve itaatkâr kadınlara ne mutlu!

O muazzez ve dilşad hanımlar ki günümüzde kartal yumurtaları misali ne kadar da azdır...

Dokuzuncu (9.) Bölümün Sonu

Devam Edecek İnşaallah...

4. Usdu'l Ğabe, İbnu'l Esîr, Dâru'l Kutubi'l İlmiyye, 6718

Zeynep BAYANCUK

AFRİKA RÜYASI

Geçtiğimiz günlerde yapılan Afrika ziyareti hepimizi heyecanlandırdı. Pek çok kardeşimiz bu sefere ortak olmanın hayalini kurmaya başladı. Afrika'ya gidilecek, misyonerlik faaliyetleriyle Hristiyanlaşan topluluklara İslam'ın pak akidesi tebliğ edilecek. Ya da kendini İslam'a nispet eden %15'lik azınlığa en temel hakikatler öğretilecek. Bunun, yeryüzü dolusunca kızıl deve bağışlamaktan daha yüce bir karşılığı olacak.

Bu güzel temenninin ilk somut adımı dil öğrenmekle atılacak. Bu, gözümüzü korkutabilir. "What is your name?"den öteye gitmeyen İngilizcemizi; dini Kur'ân ve Sünnet ışığında anlatacak, Hristiyanların karmakarışık teslis inançlarını çürütecek düzeyde öğrenmek bize zor gelebilir. İşte tam da bu noktada bir bilim insanının yaşantısından küçük bir kesiti aktarmak istiyorum ki korkumuz küçülsün, motivasyonumuz artsın, irademiz güçlensin.

Prof. Dr. Fuat Sezgin, matematik alanında eğitim görürken Bilim Tarihi Profesörü Alman H. Ritter'in ders sırasında Müslüman âlimlerden bahsettiğini duyunca şaşırır. Hoca, bu âlimlerin Avrupalı bilim adamlarıyla aynı seviyede, hatta daha ileri olduklarını söyleyince Sezgin'in hayreti artar. Daha evvel bilim ile İslam'ın yan yana geldiğini duymamıştır çünkü. Bunu bir Alman Şarkiyatçının ağzından duymak Sezgin'i alan değiştirmeye iter. Matematik okumak için girdiği üniversitede bilim tarihi okumaya başlar.

Sezgin, Hocası Ritter'in gözüne girmeyi başarır. Ve "Sizin gibi bir bilim insanı olmak için ne yapmam gerekir?" diye sorar. Hocası, "Bu ilimleri temel kaynaklarından öğrenmek için Arapça öğrenmelisin." der. Ve ekler, "Günde on yedi saat çalışmalısın."

Sezgin, o sırada beş dil biliyordur ve altıncısı Arapça olacaktır.

Eve gelir, hemen bir dil kursuna kaydolur. Cep telefonuna da Arapça öğreten uygulamaların birkaçını indirir. Bir de konuşmasını geliştirmek için özel hoca tutar. Altı ayda Arapçayı sular seller gibi öğrenir... Diyemiyoruz tabii. Çünkü yıl 1945. Ne kurslar var Arapçayı öğreten ne internet ne akıllı telefon. Fuat Sezgin eve gider. Babasının kütüphanesinde Taberî Tefsiri vardır. Tefsirin Arapçasını okur ve Türkçe tercümesiyle karşılaştırarak altı ay içinde "okur, anlar, yazar" seviyesine ulaşır.

Okula döndüğünde hocası, "Öğrendin mi?" diye sorar ve Gazali'nin İhyâu Ulûmi'd Dîn kitabını önüne koyar. Sezgin, okur ve anlam verir. Hocası tebrik eder etmesine de, "Bilim adamı olmak için altı dil yetmez!" der. Fuat Sezgin bu motivasyonla tam yirmi yedi dil öğrenir.

Konumuzla alakası yok, fakat Fuat Sezgin'in bizim en temel referanslarımızdan olan Sahîhu'l Buhârî'nin kaynaklarını araştırması ve herkesin söylediğinin aksine bu kaynakların sözlü değil yazılı olduğunu kanıtlaması önemi haizdir.

Sezgin'in öğrendiği dil, diller arasında en zoru. Ve bunu bir gramer kitabından değil, tefsir üzerinden yapmış. Bugün bizim sayısız imkânımız var. Ücretli veya ücretsiz ulaşabileceğimiz onlarca kurs ve uygulama elimizde. İngilizce Arapçayla kıyaslanmayacak kolaylıkta. Dili öğrenmek için çok geçerli sebeplerimiz de var. Öyleyse başlasın Afrika rüyası...

Dr. Gözde TERCUMAN

İNSAN BEYNİ ÜZERİNE

Bir han düşünün ki milyarlarca odası ve kapısı var. Her bir kapıya binlerce yol bağlanıyor. Her bir yoldan da yüzlerce yolcu handa konaklamak için geliyor. Bu handa öyle bir düzen var ki hiçbir yolcu kaybolmuyor, hepsinin konaklayacağı oda belli, hanın içerisinde odalar karışmıyor, odaların içerisindeki eşyalar bile dağılmıyor. Rabbimizin beyne yarattığı eşsiz düzen sayesinde insan ömrü boyunca milim şaşmadan çalışmaya devam ediyor…

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla,

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu,

Allah nasip ederse bu yazıyla birlikte yeni bir konuya başlamış bulunuyoruz. Rabbim bereketli kılsın, faydalanmayı nasip etsin. İnsan beyni, vücuttaki organlar içerisinde beni en çok etkileyen organ; aklım, beynimin yaptıklarını kavramaya çalışırken her seferinde hayrete düşüyor... Ne kadar büyük bir Rabbimiz var, neler yaratmış, nasıl inceliklerle donatmış; bir hücreye, bir vücuda neler sığdırmış; incelemeye çalışacağız, inşallah. Çaba bizden, başarı Allah'tandır (cc).

İnsan beyni, kemikten kafatasının içerisinde üç zarla çevrili bir hâlde beyin suyunun içinde bulunur. Oldukça korunaklı bir bölgeden tüm vücudu kontrol eder ve pek çok vücut sistemini yönetir.

Rabbimiz insanın yaratılışında, organların yaşamasında ve korunmasında, vücuttaki birçok işlevin yerine getirilmesinde suya özel bir görev vermiştir, Allah (cc) en doğrusunu bilir. Örneğin bir bebek anne karnındayken içerisinde bulunduğu su hayati öneme sahiptir. Bebeği koruyup kolladığı gibi bebeğin büyümesinde, organlarının güzel bir şekilde gelişmesinde, vücut fonksiyonlarını yerine getirmesinde çok önemlidir. Kalbimiz zarla çevrili organlardandır ve zarların içerisinde bulunan belirli miktardaki kalp suyu, kalp için çok önemlidir. Göz küremizin içerisinde de su bulunur ve daha net görebilmemizi sağlar. Eklemlerin içerisinde bulunan eklem suyu, insanın hareketleri esnasında kemikte oluşacak aşınmayı ve yıpranmayı engeller, hareketi kolaylaştırır; estetik, hız ve beceri katar. Akciğerlerimiz de zarla çevrili hâldedir ve bu zarların içerisinde az miktarda bulunan akciğer suyu nefes alıp vermemizde hayati öneme sahiptir...

Çoğu organımız için önemli rollere sahip olan su, beyin için de çok önemlidir. Beyin suyu kafatasının içerisinde belli bir basınç oluşturur. Hem baş bölgesine gelebilecek bir darbenin enerjisini emerek beyinde oluşabilecek hasarı azaltır hem de beynin çalışmasını kolaylaştırır.

Rabbimiz sinir sisteminin merkezini baş bölgesine konumlandırdığı gibi aynı zamanda vücutta emredici ve denetleyici organ olarak belirlemiştir. Sinir sisteminin görev-

lerinden birisi bedensel aktiviteleri kontrol etmektir. Kas ve iskelet sistemlerinin durumu ve hareketleri, organların çalışma düzeni, vücutta salgılanan hormonlar ve kimyasalların miktarı, duygu ve düşünceler gibi işleyişle ilgili pek çok komut verir. Vücudun sinir sisteminin gönderdiği komutları yerine getirip getirmediğini de denetler.

Beynin önemli görevlerinden biri kendisine gelen bilgiyi işlemek ve değerlendirmektir.

Beynimizde yüz milyardan fazla beyin hücresi bulunduğu tahmin ediliyor, ki bu sayı gökyüzündeki yıldızlar kadar bile olabilir. Her bir beyin hücresinin iki yüz binden fazla bağlantısı olduğu düşünülüyor. Bir han düşünün ki milyarlarca odası ve kapısı var. Her bir kapıya binlerce yol bağlanıyor. Her bir yoldan da yüzlerce yolcu handa konaklamak için geliyor. Bu handa öyle bir düzen var ki hiçbir yolcu kaybolmuyor, hepsinin konaklayacağı oda belli, hanın içerisinde odalar karışmıyor, odaların içerisindeki eşyalar bile dağılmıyor. Rabbimizin beyne yarattığı eşsiz düzen sayesinde insan ömrü boyunca milim şaşmadan çalışmaya devam ediyor... Milyarlarca insanın kafasının içerisinde bu düzen aynı ânda işliyor ve Rabbimiz (cc) hepsinden haberdar.

Beyin her dakika kendisine gelen milyonlarca bilgiyi ayıklar. Vücudun iç işleyişi, vücut dışı uyaranlar, vücudun durumu, duygu ve düşünce dünyasıyla ilgili milyonlarca bilgi alır ve analiz sürecinden geçirir. Beyne gelen bilgilerin kaynağı ya haktır ya da nefsin arzuları, şeytanın aldatmaları, heva ve heves gibi batıldır.

Beyin gün içerisinde kendisine gelen bilginin %90'ını uygun bulmadığı veya önemsemediği için işlemez ve çöpe atar. Böylece kendisine gelen bilgide önemli ve önemsiz ayrımı yapar.

Beyin aldığı bilgileri işledikçe bir süre sonra "normal" sınırlarını oluşturur. Yani sürekli maruz kaldığı ve alıştığı bilgileri normal kabul eder; alıştığı bilgilerin dışında bir şeyle karşılaştığında bu farklılık dikkatini çeker ve olağanın dışında olduğu için tepki verir.

Beynin elde ettiği bilgilere normal sınırı belirlemesi ve bilgilerde önemli önemsiz ayrımı yapması büyük bir nimet olmasının yanında beyne konfor alanı da sağlar. Büyük bir nimettir; çünkü bilgilerde önem sırası belirlenmesi insanın hedeflerinde, elde etmek istediklerinde kişiye istikamet kazandırır ve önemsiz meselelere enerji harcamasının, beyinde ekstra bir yer vermesinin önüne geçer. Fakat aynı zamanda bir konfor alanı da sağlar; sürekli tecrübe ettiği bilgilere alışkanlık kazanmasına, tecrübesinin dışında kalanları "normal dışı" olarak değerlendirmesine de sebep olur. Bu da insanı öğrendiği bilginin/tecrübelerinin sınırlarına hapsedebilir.

Rabbimiz (cc) Kur'ân'da zaman zaman insanın en bildiği, aşina olduğu, alıştığı şeyler hakkında misaller verir.

Beynin en önemli görevlerinden biri kendisine gelen bilgiyi işlemek ve değerlendirmek, diğeri de gelen bilgiye en uygun cevabı oluşturabilmektir.

İnsanın misaller üzerinde düşünmesini, öğüt almasını ve bu süreç sonunda imanının artmasını ister:

"Allah, bir dişi sivrisineği ya da ondan daha üstün/aşağı bir şeyi örnek olarak vermekten çekinmez. İman edenler (örneği duyunca) onun, Rablerinden gelen bir hakikat olduğunu bilirler. Kâfirler ise: 'Allah bu örneği vermekle ne murat etti?' derler. (Allah) o (örnekle) birçoğunu saptırır, birçoğunu da hidayet eder. (Hakikatte) onunla sadece fasıkları saptırır."[1]

Rabbimiz (cc), Kur'ân ayetleri üzerinde beynin konfor alanının dışına çıkacak şekilde zorlanarak, ağır ağır düşünmesi için de telkinde bulunur ve bu düşünme sürecini de en önemli meselelerle birbirine bağlar:

"Kur'ân'ı (iyice bellemek ve derin düşünebilmek için) tertil üzere (tane tane, ağır ağır) oku. Şüphesiz ki sana (yükümlülüğü) ağır olan bir söz vahyedeceğiz."[2]

Beyin gündelik bilgilerin %90'ını çöpe atıp %10'unu işlerken aynı zamanda kendisine odak noktası belirlemiş olur. Dikkat kesildiği, ilgilendiği, önemsediği bilgileri diğerlerinden ayırarak konsantre olur.

Beynin kendisine gelen bilgiyi önemli önemsiz olarak ayırmasının, normal sınırları oluşturmasının ve odak noktalarını belirlemesinin sebebi uygun tepkiyi oluşturabilmektir. Çünkü beynin önemli görevlerinden diğeri de gelen bilgiye en uygun cevabı oluşturabilmektir.

Beynimiz elde ettiği bilgiyle temelde iki tip tepki meydana getirir:

Birincisi refleks yanıtlardır. Örneğin bir kişi elini sıcak sobaya değdirdiğinde hem elini hem de bedenini bir saniyeden kısa bir sürede sıcaktan uzaklaştıracak refleks bir tepki verir. Sobanın sıcak olduğu ve sıcak olan şeylerin bedeni yakarak insana zarar verdiği bilgisini işlemesiyle bedeni korumak için uzaklaşma tepkisini oluşturmuş olur. Refleks yanıtların oluşması detaylı bir düşünce sürecinden geçmez. Bir ânda meydana gelen bir duruma beyin ânlık olarak tepki verir.

İkinci tepki, beynin düşünerek, hesap ederek oluşturduğu yanıtlardır. Beyin bilgiyi işlemden geçirir ve işlemden geçirdiği bilgileri depolar. İleride kullanmak

1. 2/Bakara, 26
2. 73/Müzzemmil, 4-5

üzere hafıza sistemine kaydeder. Böylece bilgiyi biriktirir, elde ettiği bilgileri kıyaslar, karşılaştırır, bilgiler arasında bağlantı kurar, bu bağlantılardan yeni sonuçlar elde eder, öğrenme süreci yaşar; tüm bu işlemleri gelecekte karşılaştığı durumlar karşısında doğru tepkiyi verebilmek adına yapar.

Gözümüz gördükleriyle, kulağımız duyduklarıyla, burnumuz kokladıklarıyla, dilimiz tattıklarıyla, cildimiz dokunduklarıyla beyne sürekli bilgi sağlar. Beyin bu bilgileri süzgeçlerden geçirir ve tecrübe elde eder. Beyne gelen bilgilerden süzgeçten geçen ne varsa tecrübe de onları yoğurur. Mutfakta ne malzeme varsa yemekte o pişer...

Uzuvlarımızı neyle meşgul ediyorsak, hangi verileri beyne bolca gönderiyorsak bir süre sonra beyin onları önemli kabul eder, dikkat kesilir, ona yönelir ve ona göre yaşamaya başlar. Böylece insanın davranışlarını/amellerini öğrendikleri belirler.

Allah (cc) ilah olmasının bir gereği olarak yarattığı gibi Er-Rabb ismiyle yarattıklarına bir düzen de getirmiş, yarattıktan sonra başıboş amaçsız bırakmamıştır:

"Yoksa insan (emredilmeden, nehyedilmeden, bir şeriata tabi tutulmadan) başıboş bırakılacağını mı sandı?"[3]

Beynin işleyerek elde edebileceği ve öğrendiğinde vücudu yönlendirerek amel edebileceği en önemli bilgi varlık amacımızdır. İnsan beyninin hatırlayıp öğüt alabileceği en önemli meseledir:

"Hatırlat/öğüt ver! Çünkü hatırlatma müminlere fayda verir. Ben cinler ve insanları yalnızca bana ibadet etsinler diye yarattım."[4]

Allah (cc) kulluğu; sadece ve sadece bir olan Allah'a ibadet etmeyi insanın yaratılma amacı kılmasıyla en değerli bilgi olarak hayatımızda konumlandırır. Fıtratımız da bu bilgiye meyyal yaratılmıştır. İnsan, yaratılış amacı üzerinde düşünüp, fıtratının gereğini yerine getirerek Allah'ın yarattığı ve emrettiği şekilde önemli önemsiz ayrımı yaptığında vücuttaki tüm sistemlerinde taşlar yerli yerine oturur. Fakat fıtratını örttüğünde, öğrenmesi gerekeni öğrenmeyip hevasının istek ve arzularına, şeytanın vesveselerine göre önemli önemsiz ayrımına gittiğinde tüm sistem birbirine girer, kaos ve çelişki yaşanır:

"Şayet hak, onların hevalarına/arzularına uysaydı kuşkusuz gökler, yer ve ikisi içindekiler fesada uğrardı. (Hayır, öyle değil!) Bilakis biz, onlara zikirlerini (onlara kendilerini tanıtan ve izzete ulaştıracak Kitab'ı) verdik. (Fakat) onlar zikirlerinden yüz çevirmektelerdir."[5]

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun. Bir sonraki yazıda görüşmek duasıyla...

3. 75/Kıyâmet, 36
4. 51/Zâriyat, 55-56
5. 23/Mü'minûn, 71

Psikotevhid Birimi
Melek ŞEREF

ERTELEME

Allah'ın adıyla,

Allah'a hamd; Resûl'üne salât ve selam olsun.

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu,

Dergimizin bu sayısında "Erteleme" konusunu ele alacağız. Günümüz dünyasının ön plana çıkardığı tüm sosyal medya uygulamalarında birçok paylaşımın yapıldığı ve modern insanın problemlerinden biri olarak adlandırılan erteleme davranışı Müslimlerin de gündemine girmiş bulunmaktadır. İnsanlarla konuştuğunuzda birçok işlerinin olduğunu, yetiştirmekte zorlandıklarını, pek çok şeyi ertelemek durumunda kaldıklarını ve düzenli çalışamadıklarını duymuşsunuzdur. İslam'ın Müslimlere çizdiği kulluk profilinde amellerin düzeni, verimi, zamanı ve sürekliliği konusunda net prensipleri olduğunu görmekteyiz. İnsan bu profilden dışarı çıktığı ânda ertelemeye dair sorunlarla karşılaşmaktadır. Yazımıza ertelemeyi tanımlayarak başlayacağız. Daha sonra İslam'ın ertelemeye dair Müslimler için oluşturduğu yol haritasını inceleyeceğiz.

Erteleme, literatürde "yapılması planlanan iş ve görevlerin ileriki bir zamana bırakılıp ötelenmesi" olarak tanımlanmıştır.[1] İnsanın yapması gereken iş veya sorumluluk karşısında hissettiği duygularla baş edemediği zaman o şeyi ertelediğini görmekteyiz. Örneğin bir arkadaşınızı arayacaksınızdır. Onu aramaktan sürekli kaçınıyorsanız burada ne hissettiğinize ve ne düşündüğünüze bakmanız gerekmektedir. Bu arkadaşlarınızla en son konuştuğunuzda bir tartışma yaşadınız mı? İstemediğiniz bir olay oldu mu? Veya onunla konuşmak sbize bir yükümlülük getirecek miydi? Bu ve benzeri durumlar negatif duygular hissetmemize ve önümüzde yapmanız gereken davranıştan kaçınmamıza sebep olmaktadır. "Erteleme sonucunda geçici bir süre rahatlamış olmasına rağmen, bu eğilimin davranışa dönüşmesi çoğu zaman stres artışı, organizasyon bozukluğu ve başarısızlık ile sonuçlanır."[2]

İnsanın kalbi eğilip bükülen her ân değişebilen bir yapıda olduğu için gün içinde ameller karşısında değişken duygu ve düşünce hâllerinde olmaktayız. Hâliyle çoğu

1. Lay, C. H. (1986). At least my research article on procrastination. Journal of Research in Personality, 20, 474-495.
2. Bilge, U. Z. U. N., & Demir, A. (2015). Erteleme: türleri, bileşenleri, demografik etkenler ve kültürel farklılıklar. Ege Eğitim Dergisi, 16(1), 106-121.

İnsanın yapması gereken iş veya sorumluluk karşısında hissettiği duygularla baş edemediği zaman o şeyi ertelediğini görmekteyiz.

Yani aslında hayırlı amelleri ertelemek düşmanımız olan şeytanın bize karşı bir stratejisi, fakat günahı ertelemek insana faydalı olabilecek bir baş etme mekanizması olarak düşünülebilir.

amel karşısında bu duygu ve düşünceleri düzenleme ve yönetme becerilerini kullanmamız gerekiyor. Bu şekilde baktığımızda ertelemek her insanın gün içinde birçok kez başvurduğu bir davranış olarak tanımlanabilir. Çok yaygın ve insanın sık sık yaptığı bir davranış olması hasebiyle şeytan, insanı bu noktadan yakalamaya çalışır. "Sen her şeyi erteliyorsun." veya "Hiçbir şeyi zamanında yapmıyorsun.", "Sonra yaparsın, şimdi vakti değil." ve benzeri telkinleri insana vererek onu yolundan saptırmak için uğraşır. Zira Kur'ân'da da insanın yolunun üzerinde oturacağını, amellerini ertelettirerek onları saptıracağını söylediğini görmekteyiz. Burada, insan fıtratındaki her duygu ve davranış için uyguladığımız fıtratta olanı bastırma yerine doğru yere kanalize etme prensibini hatırlamalıyız. Örneğin hayırlı bir ameli ertelemek ve haz içeren bir günahı ertelemek. Burada hayırlı olan ameli ertelediğimizde o amelden geri kalacağız, fakat bir günahı ertelediğimizde Allah'ı (cc) razı edecek ve kendimiz için hayır elde etmiş olacağız. Yani aslında hayırlı amelleri ertelemek düşmanımız olan şeytanın bize karşı bir stratejisi, fakat günahı ertelemek insana faydalı olabilecek bir baş etme mekanizması olarak düşünülebilir. Fakat insan çoğu zaman kendini yönlendirme konusunda hataya düşebilmektedir. Erteleme de bunlardan biridir. Bu davranışın afetinden kaçınmak için İslam'ın bize çizdiği yol haritasını çok iyi bilmemiz gerekmektedir. Bu yol haritasında İslam'ın net prensipleri olduğunu zikretmiştik, şimdi bunları tek tek ele alalım.

Bilişsel Prensipler[3]

1. Şuur ve İrade: İnsan inandığı inanç ve değerler doğrultusunda belli bir bilince, net olarak sınırları çizilmiş bir farkındalığa sahip olmalıdır. İslam Müslimlere Allah'a (cc), Peygamber'ine (sav), İslami davete ve insanlara karşı birçok sorumluluk yüklemektedir. Bu sorumlulukların farkında olmak ve bu bilinç doğrultusunda iradeyi kullanmak gerekmektedir. Bu bilinç gün içinde kalbin değişken hâllerine dair insana kabul etme becerisini ve bu hâllerle yola devam edebilme imkânını sunmaktadır. Böylelikle kişi bu şuur ve irade sayesinde sorumluluklarını ertelemenin önüne geçecektir. Örneğin kişi, eşi ile tartıştığı için gün içinde morali bozuk olsa bile çocuklarının İslami eğitimi için ders saati geldiğinde "Şu an moralim bozuk, aklım başka yerde, fakat hayatımdaki inancım ve hedeflerim için bu sorumluluğumu aksatmamaya çalışacağım." diyebilmeye çalışacaktır.

2. Salih Ortam: İnsan yalnız başına olduğunda kalbinin değişken hâlleriyle, şeytanın fitneleriyle ve nefsinin söylemleriyle tek başına baş etmek zorunda kalır, nokta. Fakat salih bir ortamda bulunduğunda çevresindeki insanların duygu ve davranışlarından bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde etkilenecektir. Böylelikle hem tek başına mücadele etmek zorunda kalmayacak hem de amelleri yapmaya dair kendinde bir farkındalık, azim, istek ve kolaylık bulacaktır. Bu da amelleri ertelemenin önüne geçmede İslam'ın önerdiği en etkili faktörlerden biridir.

Davranışsal Prensipler

1. Ânın Vacibine Tabi Olma Prensibi

İnsanın ilk olarak sorumlu olduğu zaman dilimi, içinde yaşadığı ândır. Rabbimiz (cc) bize gelecekte yapacağımız amellerden sormayacaktır. Fakat içinde bulunduğumuz ânda bize yükümlü kılınan amellerden bizi hesaba çekecektir. Zira Kur'ân'da "Şüphesiz ki namaz, belirlenmiş vakitler içinde müminlere farz kılınmıştır."[4] buyrulmaktadır. Amellerin vakitleri, vakitlerin de amelleri vardır. Bundan dolayı kişinin içinde bulunduğu ânın gerektirdiği ameli iyi bilmesi gerekmektedir. Örneğin sabah uyanınca yataktan kalkarken yapılması gereken zikirler, abdest alırkenki virdler, abdest, namaz, namaz sonrası zikirler, kuşluk namazı… veya yemek vakti ailenize yemek hazırlamak, ailece sofrayı kurmak, sohbet etmek vs. bu vakitlerde yapılması gerekli amelleri sırasıyla bilmek gibi.[5]

2. Bir İşten Diğerine Koyulma Prensibi

"Öyleyse boş kaldığında hemen (ibadet ve taate koyul ve) yorul."[6] ayeti ile İslam ertelemenin önüne geçmeye çalışmaktadır. Zira insan boş kaldığında birçok farklı duygu ve düşünce ile meşgul olmakta ve asıl hedefinden saparak planı doğrultusunda hareket edememektedir. Bu noktada kişinin inancı ve değerleri doğrultusunda hedefinin olması, bu hedefinin alt hedefleri ile bir yol haritası çizerek ilerlemesi ve boş kalmaması bu ayetin gerçekleştirilmesini sağlamaktadır.

Burada zamanı durduramadığımız için her ânın birbiri ardınca gelmesi ile aslında amellerin de art arda gelmesi, sırayla yapılabilir olması dikkatimizi çekmektedir. James Clear "Atomik Alışkanlıklar" kitabında erteleme problemi yaşayan insanlar için "Alışkanlıkları İstifleme" adında bir metod önermektedir. Yazar insanlara ey-

3. Bu kişisel bir sınıflandırmadır.

4. bk. 4/Nisâ, 103
5. Burada belli bir sıra içinde zorunlu olarak yapılması gereken amellerden ziyade sünnetler, vacipler ve farzlar içeren ardışık ibadetler zikredilmiştir.
6. bk. 94/İnşirah, 7

lemleri birbirlerine bağlamalarını, art arda yapmalarını söylemektedir.[7] Böylelikle hem her ânın gerektirdiği amel birbirine bağlanmış olmakta hem de "Bir işten yorulduğunda diğerine koyul." prensibince art arda eylemleri gerçekleştirme imkânı bulunmaktadır.

3. Hayırlı Amellerde Aceleci Olma Prensibi

Ertelemenin kökeninde tûl-i emel vardır. İnsanın uzun yaşayacağına dair içsel isteği ölümü zihninden uzaklaştırmasına, dünyanın ve ömrün geçiciliğine dair farkındalığının azalmasına sebep olmaktadır. Böylelikle sorumluluklarını "Yarın yaparım." veya "Şunu yaptıktan sonra onu yaparım." diyerek ertelemektedir.

İslam bize hayatımızı sonlandıracak olan ölümün çok yakın olduğu bilinci ile hareket etmemizi ve hayırlı olan amellerde acele etmemizi öğütlemektedir.

"Genişliği gökler ve yer kadar olan cennete koşun."[8]

"Hayırlarda yarışın."[9]

"Allah'a kaçın."[10] "Karanlık gecelerin fitnesi gelmeden amellere koşunuz." vb. ayet ve hadislerde bu prensibi açıkça görmekteyiz. Bu bilinç ile kişi hayatındaki öncelikler doğrultusunda sorumluluklarını yerine getirmeye dair yoğun bir istek duyacaktır. Bu prensip doğrultusunda hem insan fıtratında bulunan acelecilik yönünü doğru kanalize etmiş olacak hem de erteleme davranışının oluşmasının önüne geçmiş olacaktır.

4. Az Ama Sürekli Amel Peşinde Olma Prensibi

"Dünya hayatı sizi aldatmasın. Çok aldatan (şeytan da) sizi Allah'la aldatmasın."[11] buyruğu ile İslam bize erteleme davranışının oluşmasını engelleyecek önemli bir prensip göstermektedir.

İlk kısımda geçen "Dünya hayatı sizi aldatmasın." ifadesi ile dünya hayatının insan için ciddi bir uyaran olduğu anlaşılmaktadır. İçinde yaşadığımız güncel vakada birçok dağıtıcı etkene maruz kalmaktayız. İnternet, telefonlar, arkadaşlar, hobiler, hatta yaşadığımız zorlu olaylar sinir sistemimizi sürekli uyararak odaklanma ve sebat etme becerilerimizde problemler yaşamımıza sebep olmaktadır. Böylece bitirilemeyen birçok iş, ertelenen birçok sorumluluk ortaya çıkmaktadır.

İkinci kısımda "Çok aldatan (şeytan da) sizi Allah'la aldatmasın." denilmektedir. Bu ifadede insan fıtratının yaratıcısına yakınlaşma (tapınma ihtiyacı) ve çokluğa olan meyli önemli bir faktör olarak göze çarpmaktadır. Kişi dünya hayatı için de ahiret hayatı için de sürekli fazla olanı istemekte ve bundan dolayı da birçok amelden amele, fikirden fikre, duygudan duyguya şeytan tarafından sürüklenmektedir. Böylece insan az ama sürekli amelden sapmış olacak ve amellerden geri kalacaktır. Bu noktada İslam'ın Müslimlere az ama sürekli olarak yapılan ameli tavsiye etmesi ile oluşacak erteleme davranışının önüne geçilmesi planlanmaktadır.

Bu sayıda ertelemenin ne olduğundan, erteleme sonucu oluşan durumlardan, İslam'ın ertelemeyi önlemek için insana sunduğu kaidelerden ve bu kaidelerden saptığımızda oluşacak olan erteleme alışkanlığından bahsettik. Ek olarak erteleme davranışını azaltabilecek pek çok farklı maddeden ve unsurdan bahsedilebilir. Fakat İslam'ın bu davranışın oluşmasını engelleyecek olan en temel kaidelerini ele almak bu problemi irdelemek için az ama öz olması açısından yeterlidir. Burada saydığımız prensipler idealize ettiğimiz, hayatımızda olmasını istediğimiz durumlar olarak uzak ve hayali görülebilir. Burada bu prensipleri gerçekleştirmek için de bahsettiğimiz prensipleri uygulayarak ilerlememiz gerekmektedir. Yani bu kaidelerden bazılarını "az ameliniz" olarak seçmek bunları düzenli uygulamaya çalışma, bu az amellerinizi vakitlerinde yapmak ve yine bu az amellerinizi yaparken aceleci olmaya çalışmak ile erteleme davranışınızı değiştirme imkânı bulabilirsiniz. Çaba bizden, başarı Allah'tandır.

7. Atomik Alışkanlıklar, James Clear, s. 77
8. bk. 3/Âl-i İmrân, 113
9. bk. 2/Bakara, 148
10. bk. 51/Zâriyât, 50
11. 35/Fâtır, 5

ŞİİR

Yoldaş Çocuk

Gamzesinden gül koklanan
Gözünden yıldız toplanan
Can özünde volkandır iman
Güneş öpülür Ay alnından
Harabe yurdu, ocağı, barkı
Hazandır mevsimi, ânı
Umuda meşale yarınları
Sancısı muştular kutlu şafağı
Ümmetin kopuktur imamesi
Tuğyan bilmez sulh-u salâhı
Zahir ölümün her sureti
Çileli ömre musallat gözyaşı
Çağadır; beştir, sekizdir yaşı
Çığlığı titretir âlemi, Arş'ı
Her yaşında atar zalime karşı
Fıtrat sapanından cemerâd taşı
Asil direnişte çelik iradesi
Yorgunluk biter, yiter gölgesi
Ve görüp zifiri, ardından fecri
Tebessümü yoldaş kılar güneşi

Kerem ÇAĞLAR

Psikotevhid Birimi
Melek ŞEREF

DUYGUSAL İHMAL

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu Kıymetli Müslimler,

Gençlerle Muamele köşemizdeki yazılarımıza kaldığımız yerden devam ediyoruz. Her ay genç evlatlarımıza ebeveyn olmak ve kendi hayatımızda genç olmak üzerine sohbetler ediyorduk. Ebeveyn olmaktan bahsettiğimizde çocuğun maddi, manevi ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamak karakterinin oluşumunda önemli rol oynamaktadır. Bu ayki yazımızda evlatlarınızın duygusal ihtiyaçlarının yeterince karşılanmaması hâlinde ortaya çıkan duygusal ihmal üzerine konuşacağız.

Ebeveynler olarak kendi gençliğinize dönüp baktığınızda o dönemlerde, hatta daha da öncesindeki çocukluk dönemlerinizde sevilmeye, saygı görmeye, güçlü hissetmeye, ait hissetmeye, şefkat ve merhamete dair güçlü bir ihtiyaç duyduğunuzu hatırlarsınız. Bu duygular karşılandığında ruhunuzda bir doyum, karşılanmadığında ise ciddi bir boşluk hissi oluştuğunu da hatırlayabilirsiniz. **Duygusal İhmal, çocukların duygusal ihtiyaçları olan sevilme, güven duyma, sayılma, değerli hissetme ve ait olma duygularının yeterince karşılanamaması olarak tarif edilebilir. Ebeveynlerin çocuklarının bu ihtiyaçlarını karşıladıklarını düşünmelerine rağmen burada kritik nokta çocuğun bunu yeterince aldığını hissetmemesi, yani doymaması diyebiliriz.** Ebeveynler olarak genç evlatlarınızla olan ilişkinizde de duygusal bir kopukluğun veya ihmalin olup olmadığını, kendinize soracağınız bazı sorularla anlayabilirsiniz. Örneğin, “Çocuğuma ödevini yapıp yapmadığını veya sınavına çalışıp çalışmadığını soruyorken bugün hangi duyguları hissettiğini de ara ara soruyor muyum?”, “Evladımın yemek, kıyafet gibi ihtiyaçlarını karşılarken aynı zamanda bir şeyleri anlatma ihtiyacı duyduğunda onu dinliyor muyum?”, “Herhangi bir karar almadan önce ona da fikrini soruyor muyum yoksa sadece eşimle aldığım kararı ona dayatıyor muyum?”, “Genç evladıma sadece ona odaklandığım bir zaman dilimi ayırıyor muyum yoksa sadece gerekli durumlarda mı onunla ilgileniyorum?” Bu ve benzeri sorulara verdiğiniz cevaba bakarak genç evladınızın duygusal ihtiyaçlarına ne derecede karşılık verdiğinizi görebilirsiniz. Bu soruların üzerine detaylıca düşünmeniz faydalı olacaktır, Allah’ın izniyle.

Duygusal İhmal dediğimizde çocukların duygusal ihtiyaçları olan sevilme, güven duyma, sayılma, değerli hissetme, ait olma duygularının yeterince karşılanamaması olarak tarif edilebilir. Ebeveynlerin çocuklarının bu ihtiyaçlarını karşıladıklarını düşünmelerine rağmen burada kritik nokta çocuğun bunu yeterince aldığını hissetmemesi yani doymaması diyebiliriz.

Verdiğiniz cevaplar üzerine genç evladınızın duygusal ihtiyaçlarını yeterince karşılayamadığınızı fark ettiniz diyelim. İşte bu noktada genç evladınız duygusal olarak ihmal edildiğini hissediyor olabilir. Bunun sonucunda ise yetişkinliğinde kendini sürekli olarak acımasızca yargılayan, eleştiren, kendine güvenemeyen, kendine değer vermeyen, içinde sürekli anlamlandıramadığı büyük bir boşluk hissi duyan bir yapıya ve bazı noktalarda depresif, kaygılı veya aşırı mükemmeliyetçi özelliklere sahip olabiliyorlar. Bu durumun aynı zamanda insanlarda bazı olumlu özellikler de geliştirdiği söylenilmektedir. “Çocuklukta İhmalin İzi: Boşluk Hissi” kitabının yazarı Jonice Webb, Psychology Today dergisinde çocuklukta ihmale uğramış yetişkinlerin beş güçlü özelliğinden bahsetmektedir.[1] Bu özellikleri kendimize bir kontrol listesi yaparak “Yetişkin olarak bende ve genç evladımda bu durum var mı?” sorusu üzerine düşünelim.

	Yetişkin olarak bende bu durum var mı?	Genç evladımda bu durum var mı?
1. Yardım isteyememe suretiyle her zaman tek başına işlerini yapma		
2. Kendilerine eleştirel fakat başkalarına duyulan yoğun şefkat ve merhamet duygusu		
3. Kendileri için talepkar olmama aynı zamanda başkalarının ihtiyaçları için aşırı verici olma		
4. Zorluklara karşı kendi ihtiyaçlarını göz ardı ederek daha toleranslı ve esnek olabilme		
5. Kabul görmek için uyumlu ve yardımsever olmaları hasebiyle sevilen ve sayılan kişiler olma		

Bir yetişkin olarak kendinizde bu saydığımız durumları görüyorsanız belki de geriye dönüp kendi çocukluk ve gençlik döneminize daha derinden bakmanızda fayda olabilir. **Ebeveyn olarak bu durumu tespit ettiğimizde yapılabilecek ilk şey ise kendinizin bu ihtiyaçlarına karşılık olarak nasıl muamelede bulunulmasını istediğinizi düşünmenizdir.** Genç evladınız için de aynı şekilde bunu yapabilirsiniz. **Benim evladımın en çok hangi duygusal ihtiyaçları var? Ve kendisi bu duygusal ihtiyaçlarının nasıl karşılanmasını istiyor?** Bu soruların cevapları, size nasıl davranacağınıza dair bir yol haritası oluşturacaktır. Daha sonrasında evladınızla olan ilişkinizde bunları uyguladıkça duygusal olarak daha bağlı olduğunuzu ve özellikle ergenlik döneminde ortaya çıkan duygusal kopma durumunun gittikçe azaldığını fark edeceksinizdir. Bunun gibi ilişki içerisindeki duygusal kilit taşlarında önemli olan, ebeveynler olarak çok fazla bilgiye sahip olmanız değildir. Aksine, öğrendiğiniz bilgiye dair ne kadar doğru tespitlerde bulunduğunuz ve bu tespitleri ne kadar uyguladığınız önemlidir. Buradan hareketle yukarıda bahsi geçen üç soruyu iyice düşünmenizi ve sonucuna dair uygulamaya geçmenizi önermekteyiz.

Bu ayki sayımızda ebeveynler olarak genç evlatlarınızla ilişkinizde var olan duygusal ihtiyaçlardan ve bunların ihmal edildiğinde oluşabilecek durumlardan bahsettik. Gelecek sayıda görüşmek üzere, selam ve dua ile...

1. https://www.psychologytoday.com/intl/blog/childhood-emotional-neglect/202204/5-surprising-strengths-of-the-emotionally-neglected

İNSANLIĞIN SON İCADI

Sultan Amed YAŞAR

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Kıymetli okur, şunu belirtmek isterim ki bugün insanlık, tarih denizinde çok kritik ve hassas bir boğazdan geçmektedir. Bu geçiş, yapay zekânın getirdiği yenilikler ile ivme kazanmakta, her bir teknolojik dalga ise görüş ufkumuzu daraltmaktadır. Yol aldığımız bu gemide geleceğe dair bazı umut ve endişeler taşıyoruz. Gemimiz bir yandan ütopik[1] bir geleceğin aydınlık sularına doğru yol alabilirken, öte yandan distopik[2] bir karanlığın derinliklerine doğru alabora da olabilir.

Bizler, sırr-ı imtihandan ötürü bu tarihi geçişin hem yolcuları hem de kaptanları hükmündeyiz. Yapay zekânın sunduğu geniş olasılıklar evreninde, insanlığın rotasını nasıl çizeceğimiz, cüzi olarak yine yeryüzünün halifesi olan âdemoğullarının ihtiyarına bırakılmış durumda. Yeryüzünde kulluk ve imar ile vazifeli olan insan,[3] acaba akıntılara karşı bu gemiye nasıl yön verecek? Vahyin aydınlığına mı kürek çekecek yoksa küfrün karanlık limanlarına mı demir atacak?

Bilgisayarlar ve insanların arasındaki ortak dilin giderek ortadan kalktığına şahit olmaktayız. Kod yazmadan kendi yapay zekânızı üretebiliyorsunuz artık. Yapay zekâların, yapay zekâ ürettiği bir çağa giriş yapmış bulunmaktayız.[4] İnsanların giderek daha az müdahil olduğu, yapay zekânın kendi eksiklerini görerek güncelleme yaptığı bir dönüm noktasındayız. Bu büyüme böyle devam ederse, yapay zekâların kendi aralarında özgün bir dil oluşturabileceği ve insanların bunu anlayamayacağı kaygısı giderek artmaya başlıyor. Bir robotun kendi kendine öğrenmesi kodlanarak bir saatte yürümeyi öğrendiğini görebiliyoruz.[5] Sanal ortamlarda eğitilen robotların edindiği hızlı tecrübeler dudak uçuklatacak cinsten artık. On yıllık tecrübeyi üç günde verebildiklerine şahitlik ediyoruz.[6] Milletler arasındaki yapay

Evet, yapay zekâ, insanlık tarihinin ahir zamanında ortaya çıkan ve büyük yankı uyandıran en son icadı olarak karşımızda duruyor. Ancak bu, aynı zamanda insanlığın kendi eliyle ürettiği ve potansiyel olarak sonunu getirebilecek bir icada da inkılap edebilir. Burada vurgulamak istediğimiz son, kıyamet senaryolarını akıllara getiren bir felaketten ziyade, insani değerlerin yavaş yavaş erozyona uğramasıdır.

1. Ütopik - (her şeyin daha iyi olduğu)
2. Distopik - (her şeyin daha kötüye gittiği)
3. bk. 11/Hûd, 61; 51/Zâriyat, 56
4. https://www.youtube.com/watch?v=fjHtjT7GO1c; (Devin, the first AI software engineer - İlk yapay zekâ yazılım mühendisi tanıtıldı.) QR Kodu okutarak içeriğe ulaşabilirsiniz.
5. https://www.youtube.com/watch?v=xAXvfVTgqr0; Robotun 1 saatte yapay zekâyla gerçek dünyada yürümeyi öğrenmesi. QR Kodu okutarak içeriğe ulaşabilirsiniz.
6. https://www.youtube.com/watch?v=1kV-rZZw50Q; Bir askerin 10 yılda edineceği tecrübe ve hassasiyetin, yapay zekâyla sanal ortamda 3 günlük eğitim sonunda robot askerde nasıl zuhur ettiğini yansıtan bir model (NVIDIA). QR Kodu okutarak içeriğe ulaşabilirsiniz.

zekâ destekli SİHA yarışları giderek artış göstermeye ve şova dönüşmeye başlıyor. Yapay zekâya karşı yapay zekâ üretmek, geleceğin en çok yatırım alan branşına dönüşmeye başlıyor.

Evet, yapay zekâ, insanlık tarihinin ahir zamanında ortaya çıkan ve büyük yankı uyandıran en son icadı olarak karşımızda duruyor. Ancak bu, aynı zamanda insanlığın kendi eliyle ürettiği ve potansiyel olarak sonunu getirebilecek bir icada da inkılap edebilir. Burada vurgulamak istediğimiz son, kıyamet senaryolarını akıllara getiren bir felaketten ziyade, insani değerlerin yavaş yavaş erozyona uğramasıdır. Bu dönüşü zor olan değişim, bizi etik olmayan bir geleceğe, hissiz ve mekanize bir topluma sürükleyebilir. İnsanlığın fıtratına/dna'sına kodlanan ahlaki ve evrensel değerlerin sessizce solup gitme tehlikesini doğurabilir. Doğal olarak, şahsiyetin ve vicdanın yitirilmesi; merhamet, anlayış ve insan onurunun, teknolojinin istikrarlı adımları altında yavaş yavaş ezilme ihtimali hep göz önünde bulundurulmalıdır. Maalesef "İnsanlık yararına yapay zekâ" sloganıyla işe başlayan birçok firma, kapalı kapıların ardında iş çevirmeye başladı. Yapay zekâ, eğer kontrollü, etik ve adil bir şekilde yönetilmezse, insanlığın en büyük başarısı olarak addettiği ve övündüğü bu icadı, yine en büyük trajedisine dönüşebilir. İnsanlığın bu son icadı, en son icadı da olabilir.[7]

Firavunların Çağdaş Sihirbazları

Âhir zamanda en çok yakındığımız konulardan biri de zaman yönetimidir. Toplum mühendislerinin ince hendeseleri sonucunda zamandan istifade edemeden günü, ayı, yılı tamamlıyoruz. Yaratılış gayemizi, duygularımızı, yeteneklerimizi, benliğimizi sorgulamadan bir ömür sarf ediyoruz. Acı olansa, israf ettiğimiz o altın hükmündeki saatlerimizi muhasebe edecek, kritiğini yapacak vakit de yok... Nihayetinde tam da istedikleri gibi kendini bilmez, algısı yönetilmiş, manipülasyona açık, haktan uzak, batıla sapmış bir kitle türüyor.

Toplumu değersizleştirmek için özel bir çaba sergileyen bu sistemler, günümüz ve gelecekteki projelerine yapay zekâyı daha da fazla entegre etmektelerdir. Bir yansımasından bahsetmek istiyorum: İnternette bir dakikalık (shorts) videoların tuzağına düşmüş bir kişinin bundan kurtulması pek mümkün değildir zira kendisinden kurtulması mümkün değildir. Çünkü bu platformlar hangi videolarda kaç milisaniye geçirdiğinizi, hangi noktada videoyu atladığınızı, hangilerini tekrarlı bir şekilde izlediğinizi, neleri paylaşıp beğendiğinizi ilgili yapay zekâya rapor ediyor. Artık sizin duygu analiziniz ve kişilik modeliniz hazırdır. Duygularınızı, kendi anne babanızdan bile çok daha iyi anlamlandıran bir yapay zekâ ile karşı karşıyasınız artık. Bilhassa yaşadığımız çağda anne babasıyla baş başa birkaç dakika bile geçirmeye tahammülü olmayan gençlerin üretilen yapay zekâ botuna binlerce dakikasını verebildiklerine şahitlik edebiliyoruz. Hâliyle binlerce bir dakika heba ediliyor, bu değersizlikler birer kir misali kalplerin üzerinde manevi isler oluşturuyor. Bu değersizliğin yansıması yine değersizlik haznesine ekleniyor...

Esasında bu çok da şaşılacak bir vaziyet değildir zira hiçbir Firavun/Allah'a karşı haddini aşan sistem, insanların iyiliğini istemez. Aksine onları hafife alıp değersizleştirmek en asli görevleridir:

"Kavmini hafife aldı/onursuzlaştırdı/aptallaştırdı, onlar da ona itaat ettiler. Şüphesiz ki onlar, fasık bir topluluktu."[8]

Burada geçen hafife almak (he-fe-fe) sözü çok manidardır. Zira eğer bir şey hafif ise onu ezebilirsiniz. Üstüne basıp kolaylıkla yükselebilirsiniz. Fazla itibar etmez, rahatlıkla çiğneyebilirsiniz. Kendisini değersiz hisseden böyle bir kitleye her türlü manipülasyon uygulanabilir, duygusu sömürülebilir ve ruhsal erozyona uğratılabilir. Allah'ın rahmeti müstesna, hatadan kurtulması da pek mümkün değildir.[9]

İşte bu kelime, Kur'ân'da tam on yedi yerde geçmektedir. Genel olarak terazideki hafiflik, azabın hafifletilmesi, maddi hafiflik gibi anlamlarda kullanılmaktadır. Fakat sadece tek bir yerde Peygamberimizin (sav) özelinde kullanılmıştır. Allah Resûlü (sav) zor zamanlardan geçiyor, cahillerin hakaretlerine maruz kalıyor ve hâliyle derin üzüntüler hissediyor. Tam da böyle bir atmosferde iniyor ayet:

"(Öyleyse) sabret! Şüphesiz ki Allah'ın vaadi haktır. Yakinen inanmayanlar sakın seni gevşekliğe sevk etmesinler."[10]

Tevhid Meali'nde "gevşeklik" şeklinde meal verilmiştir. Öyledir! Eğer tek bir defa bile şu tağutlara/Allah'a karşı haddini aşanlara, ahlaki veya etik hiçbir kaygı taşımayan sistemlere karşı gardı düşürür, gevşeklik gösterir, hafiflerseniz artık değeriniz ve itibarınız kalmamış demektir. Yukarıdaki örneğimize ayna tutacak olursak eğer paha

7. Dünya ve insanlarının dünyadaki sonunun nasıl geleceğini merak edenlerin ilgili Kur'ân-ı Kerim ve sahih hadis kaynaklarına bakmalarını, hurafe ve zanlardan uzak durup hakikate mercek tutmalarını tavsiye ederim. Bunlara bakan akıl sahibi birisi net bir şekilde şunu görecektir: O engellenemeyecek "son"u tartışmaktan ziyade onun için ne hazırlandığımız konusunu.

8. 43/Zuhruf, 54
9. Firavunların kavimlerini hafife almadan önce onlara değersizlik hissi aşılamaları kayda değer bir husustur. Bu yaklaşım, selefleri olan İblis'in mirasıdır. Zira İblis de âdemoğlunu manipüle etmeden önce sözleriyle ona değersizlik hissini tattırmak için çamur atmaya çalışmıştır:

   "Dedi ki: 'Kokuşmuş balçığın kurumuş çamurundan yarattığın bir insana secde edecek değilim.' " (15/Hicr33)

   "Dedi ki: 'Ben, ondan daha hayırlıyım. Beni ateşten yarattın, onu ise çamurdan yarattın.' " (38/Sâd 76)

   Sonuç itibarıyla İblis'in kendisi ebediyen çamura batmış, değersiz bir şekilde bu mücadelenin kaybedeni olmuştur.

   Firavun da Mûsâ (as) ve halkına karşı aynı algı yönetimini düstur edinmiştir:

   "Yoksa ben, şu basit insandan ve neredeyse kendini ifade edemeyenden daha hayırlı değil miyim?" (43/Zuhruf, 52)

   "Şüphesiz ki Firavun, yeryüzünde üstünlük tasladı." (28/Kasas, 4)
10. 30/Rûm, 60

biçilemez ömür sermayemizi/zamanımızı, hiçbir paha etmez içeriklerde tüketmiş oluyoruz. İşte günümüz Firavunları, yönetmek istedikleri toplumlar için ilk ağı bu şekilde örmüş oluyor. Buna benzer misallerin kıyasını size havale ediyorum.

Şimdi de bu kirli tablonun tam karşısında konumlanan, zahmeti rahmete kalb eden tuvale dönelim: Yapay zekâ ve otomasyon, insanların yaptığı katma değeri düşük, mekanik işleri daha hızlı ve daha verimli bir şekilde yapabilme yeteneğine sahiptir. Rutin ve tekrar eden görevleri üstlenerek, insanlara daha üretken ve anlamlı işlere odaklanma fırsatı sunabilir. Örneğin, İslami mücadelede insanların Rableriyle tanışması için bir davet kapısı olabilir. Şahsi işlerde üretken yapay zekâ kullanılarak özgün eserlere imza atılabilir.

İçimizi yakan gündemden bir örneği ele alalım: Eğer bugün Filistin toplumu yapay zekâ teknolojisinin derinliklerine dalmış ve bu ilmi kullanıyor olsaydı otuz bin küsur insan sesini ve on binlerce masum bebek gülüşünü hâlâ işitebiliyor olacak, belki de hayatta olduklarını görebilecektik. Yapay zekânın sunduğu olanaklarla siber savunma alanında toplumlarını koruyabilecek; iki yüz binden fazla konut, seksen hükûmet binası ve elli küsur caminin bombalanmasına, onlarca hastane ve sağlık merkezinin hizmet dışı kalmasına mani olabileceklerdi belki de. Aynı şekilde karşı siber saldırılar vasıtasıyla düşman sistemlerini felç edebilir, demir kubbeyi delip dengeli bir mücadele zemini oluşturabilirlerdi...

Bu verdiğimiz güncel örnek bile yapay zekâ ve teknolojinin sadece gelişmiş toplumların tekelinde kalmaması gerektiğini, bilhassa Müslimlerin bu sahada mutlaka bulunması ve yatırım yapması gerektiğini gözler önüne sermektedir. Hususen İslam'a davet ve küffar ile mücadele arenasında nasıl hayati bir alan olduğunu da bir kez daha görebilmemize olanak sağlamaktadır. Yazılım ve yapay zekâ alanında ilmi ve imkânı olan her bir ferdin ya da ömrünü bu alana vakfedecek her bir gencin bu ilimde derinleşerek İslami mücadeleye destek vermesi, günümüz şartlarında neredeyse zaruri bir vaziyet almıştır. Geç olmadan, bu salih ameli edinmek için küçük de olsa bir adım atmalıdır.

Yapay zekâ ve otomasyon bizlere zamandan tasarruf etme imkânı sunabilir. Misal, hayal dünyamızdaki bir çizimi kalem sallamadan birkaç saniyede çizdirebilir ya da bir çocuk kitabını birkaç günde üretebiliriz. Hızla akan zamana karşılık Rabbimizden bir iyilik olarak hizmetimize sunulan yapay zekâ ilmiyle zamandan ciddi manada tasarruf edebiliyoruz. Fakat bu, toplumsal ve bireysel zaman yönetimi sorunlarını otomatik olarak çözeceği anlamına gelmez. Çünkü asıl mesele, arta kalacak olan bu zamanı nasıl değerlendirdiğimizde saklıdır. Bu zamanı yine değersiz işler ve/veya önemsiz sosyal medya içerikleriyle tüketeceksek o zaman durup tekrar bir muhasebe yapmamız gerekecektir. Zira bu alan için üretilen yapay zekâlar, Firavunların büyücüleri misali, perde arkasında zihinlerimizi ustaca aldatan günümüz sanal sihirbazlarıdır. Sundukları içerikler, tatlı bir bal gibi haz verebilir fakat her defasında damakta sonu acı bir pişmanlık bırakır.

Sonuçta yapay zekâ, Firavunların kurduğu tuzaklarda olduğu gibi bizleri de gevşekliğe ve değersizliğe sürükleyebilir. Fakat bu, elbette biz izin verirsek gerçekleşmesi muhtemel olan bir durumdur. Unutulmamalıdır ki bu teknolojik ilerlemeler, Allah'ın (cc) lütfunu elde etme fırsatını da bizlere sunmaktadır; eğer niyetimiz halis ve amelimiz salihse. Yine mekanik işlerden ve dünyevi meşgalelerin yutucu döngüsünden kurtulup ruhun gıdasını aramak için pek çok meşru vesileyi hayata geçirebilme imkânını da elde edebiliriz. Firavunların hafife almasının aksine kendi iç dünyamızda genişleme ve yaratılış gayemiz olan kulluğumuzla izzete ulaşmanın basamaklarını tırmanabiliriz.

Allah'ın (cc) insanlığa armağan ettiği bu nimetini, O'nun rızasını kazanmaya bir yol, emirlerine uygun şekilde yaşayabilmeye bir vesile kılması duasıyla...

KONUK YAZAR

Hanne AK

DİKKAT! KAYGAN ZEMİN

Her türlü hamd Allah'a mahsustur. Nefislerimizin şerrinden ve amellerimizin kötülüklerinden Allah'a sığınırız. Salât ve selam; ümmetinin Nebisi, hidayet önderimiz, rehberimiz Muhammed Mustafa'nın (sav), Ehl-i Beyt'inin, ashâbının ve tüm Müslimlerin üzerine olsun.

Kulluk, kaygan bir zeminde ustalıkla yürümeye çalışmak gibidir. Bu sebeple hepimiz hayatımız boyunca farklı yönlere savruluruz. İman etmemize rağmen bizi çepeçevre kuşatan sayısız vesveseyle mücadele ederiz. Bu mücadelenin sonucunda ya Allah'a döneriz ya da başladığımız yere. Bu kaygan zeminde kulluk yapmak için ihtiyacımız olan azık, hiç şüphesiz sabırdır:

فَاصْبِرْ عَلٰى مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَاۚ وَمِنْ اٰنَٓاءِ الَّيْلِ فَسَبِّحْ وَاَطْرَافَ النَّهَارِ لَعَلَّكَ تَرْضٰى

"(Öyleyse) onların söylediklerine sabret! Güneş doğmadan ve batmadan önce Rabbini hamd ile tesbih et. Gecenin bazı saatlerinde ve gündüzün iki ucunda tesbih et ki (Rabbin senden, sen de Rabbinden) razı olasın."[1]

Müslim kul insî ve cinnî şeytanların kuşatması altında ağır bir yükün taşıyıcısı gibidir. Ağır bir yük taşıyan kimse varacağı noktaya ulaşmak için sabırsızlanır. Yükünü bırakmak ve rahatlamak ister. Ancak şu bir gerçektir ki Müslim bir kulun yükü Kıyamet Günü'ne kadar omuzlarında, kalbinde ve zihninde onunla birlikte olacaktır. Bu yükü, zamanı belli olmayan bir süre boyunca taşıma görevini göğüslemek seçilmiş kimselerin yapacağı bir iştir. Çünkü yük taşımaya gönül veren kimse bilir ki bu yolda yorgunluktan kalbi nasır tutabilir, gözler, derin bir yorgunluğu imza gibi üzerinde taşıyabilir. Zira manevi sorumluluklar böyledir. İnsanın yüreği kırk parçaya bölünse dahi önceliği o yükün omuzdan, kalpten ve dilden düşmemesidir. Sabır tam da burada devreye girmektedir.

1. 20/Tâhâ, 130

Müslim kul iman etmekle birlikte düşmeye, bazen düştüğü yerden kalkamamaya, yorulmaya muhatap kılınacaktır. Bir hayır isteyecektir ve bazen bunun ona ulaşması yılları bulacaktır. Hayır olanın geleceği zamana ve şer olanın geçeceği zamana sabretmek, yolculuğun sonunda karanın görünmesini kolaylaştıracaktır. Yükümüz Rabbimizin (cc) rızası içinse, yoldaki yorgunluğu gidermekte O (cc) bize vekildir:

هُوَ اللّٰهُ الَّذ۪ي لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَۚ اَلْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَز۪يزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُۜ سُبْحَانَ اللّٰهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ

"O Allah ki; O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. (Gönül kırıklıklarını gideren, her şeye boyun eğdiren) El-Cabbâr'dır. (En büyük olan ve kibir sahibi olan) El-Mütekebbir'dir. Allah, onların şirk koşmalarından münezzehtir."[2]

Rabbimiz (cc), El-Cabbâr ismiyle gönül nasırlarımızı tedavi eden ve yükten yorulduğumuzda bizi nefes almakla rızıklandırandır. Sen bu kaliteli yükü taşırken yoruluyorsun diye O (cc) bu yükü senden almaz. Bilakis merhametiyle sana kolaylaştırır, yeri gelir seni dinlendirir, ehilleştirir; bu kutlu yolda seni eğitir. Ve kullarını öylesine iyi tanır ki herkesi kendi şartlarına göre yüklerle görevlendirir. Bu, O'nun (cc) yolun sonuna, yani cennete ulaşmamızı istemesindendir.

Dikkat edin! Yol kaygandır, dünyanın, insî ve cinnî şeytanların aldatmalarıyla doludur; ancak Rabbimiz (cc) çok merhametlidir. Yolu sağlamlaştırıp dünyada görülmeyecek bir güçle ayaklarına sebat verecektir. Yürüdüğümüz hayır yollarına bizi muvaffak kılacak olan Rabbimize dünyada ve ukbada hamdolsun.

2. bk. 59/Haşr, 23

KESÊN BÎD'ETKER XWE BİXWE TÊXE XETEREYÊ!

Osman SADIKOĞLU

Em ê di vê beşê de li ser hin xetereyên/talûkeyên bîd'etê û zerar û xerabîya bîd›etkeran bisekinin. Da ku em bizanibin lihevanîna bîd'etê û bîd'etkerî çiqas bi xetere ye û potansîyela xerabîyê dihewîne. Ew kesên dibêjin "Bîd›et bi awayê 'Bîd'eta Hesene' û 'Bîd'eta Seyyîe' du beş in xwe bixwe dixin berpirsîyarî û webalekî herî giran.

Em bi tiştên dibêjin û rave dikin de wek bêkêmasî pêbawer in. Qenc û neqenca bîd'etê tûne. Rasûlullah (ass) vê mijarê bi awayekî herî zelal rave kiriye. Eshabîyên wî jî di vê xisûsê de îteata Rasûlullah (ass) kirine û vê heqîqetê di pratîka xwe de nîşan dane.

Îttîba û îteata Pêxember (as) di heman demê de îsbata hezkirina Allah e (ac). Ji vê rastîyê encamekî wisan derdikeve holê. Ew kesê amelekî ku Rasûlullah (ass) di warê dîn de nekirîye rabe bi nav û sifetên ji hev cûda bike, ha ew mirov di eslê xwe de di îdîaya hezkirina Allah (ac) de jî derewker e. Ev tişt bi çi awayê fêm dibe? Lewre wî terka sûnnetê kiriye û qîma xwe bi bîd'etkerîyê anîye. Digel zelalî û tahirîya sûnnetê dev jê berdide û dide pey amel ên bîd›et an jî ji ber ku xweş dibîne ji aqil û hewayên xwe hin amelên din derdixe.

Bêguman kesê îdîa dike ku îman bi Pêxember (ass) anîye divê vê îdîaya xwe bi tabîbûna sûnneta Rasûlullah (ass) îsbat bike. Bêguman Rasûlullah (ass) her çi amelên hene ku dê ûmmeta xwe nêzî cennetê bike û wan ji dojehê dûr bixe nîşan daye û rave kiriye. Weke vê Rasûlullah (ass) taatên Allah (ac) ferman kirine û tiştên ji însanan re heram kiriye jî ûmmeta xwe ji wan parastîye.

Me di rêzên bihûrî de daxûyandibû ku pêwistîya îman anîna "Muhammedun Rasûlullah" di hemû tiştên wî me bi wan agahdar kiriye de rastandina/tesdîqkirina Rasûlullah (ass) bû. Ew kes eger birastî Pêxember (ass) tesdîq bikirana dê pêbawer bibûna ku Pêxember (ass) di warê dîn de her çi taat û îbadet hene nîşan daye û hînî ûmmeta xwe kiriye.

Di heman demê de ji bo ku xwe biparêzin ûmmeta xwe der heqê heram û masîyetan ve hişyar kiriye. Digel vê zanîn û bawerîyê kesê bîd'etker li gorî xweşdîtina xwe hin cureyên îbadet û taatê dernedixist. Ji ber vê yekê qet tu dilsozîtîya îdîaya wî kesê bîd'etker ya îttîbaya Rasûlullah (ass) tûne.

Bêguman xwedîyê bîd'etê di cihekî de nasekine. Her bîd'eta ku pêk tîne wî sewqê bal bi bîd'etetekî din ve dike. Nûqteya ku digihîjîyê ji rewşa destpêkê herî xerabtir e.

Îttîba û îteata Pêxember di heman demê de îsbata hezkirina Allah e. Ji vê rastîyê encamekî wisan derdikeve holê. Ew kesê amelekî ku Rasûlullah di warê dîn de nekirîye rabe bi nav û sifetên ji hev cûda bike, ha ew mirov di eslê xwe de di îdîaya hezkirina Allah de jî derewker e.

Amelê Xwedîyê Bîd'etê Ne Meqbûl E

Qûr'ana Pîroz dibêje û em jî dubare dikin ku tabîbûn û peyrevîtîya Rasûlullah (ass) ji bo kesê daxwazker rizgarî û xelasî ye. Lê belê kesê bîd'etker ji vê rizgarî û xelasîyê bêpar e. Amel kiriye lê ew amelên wî bi bêrûmetî û bê qîmet lê hatîye vegerandin. Li gorî rîwayeta dîya me Aîşe (r.anha) Rasûlullah (ass) wiha gotîye:

"Her kî di dînê me de tiştekî ku tê de tûne ye derxîne ew tişt (amel) jê nayê qebûl kirin."[1]

Ji îbareya "... tiştekî ku tê de tûne ..." meqset; hemû peyv û amel ên ku ne mûwafiqê şerîetê ne. Wisan ku qaîde û delîlên şerîetê şadehî li ser wan gotin û amelan nake. Herwiha ji xwedîyê xwe re tê vegerandin û jê nayê qebûlkirin. Amelên kesê bîd'etker her çiqas zêde be jî û di kirina van amelan de her çiqas westîya/betilî be jî ew amelên wî li îndallah ne meqbûl e û lê hatîye vegerandin. Em vêya fêm dikin ku xwedîyê bîd'etê li îndallah wek tabîbûna hewa û hewesê tê nirxandin. Xetere û zerara din jî ev e.

Tobeya Xwedîyê Bîd'etê Tûne

Tobeya xwedîyê bîd'etê tûne. Rasûlullah (ass) wiha gotîye:

"Medîne, ji alîyê Allah (ac) ve hatîye heramkirin/harem e. Her kî li wê derê bîd'etekî derxîne laneta Allah û melaîketan û însanan li ser wî bibare. Allah (ac) qet tu kar û kirinên wî qebûl nake."[2]

Di orjînala vê metnê de bi awayê "Allah ji wî serf û adl qebûl nake" dibore. Di vê qisima hedîsê de qesta maneya wê di nava alîmên ku ev hedîs şerh kirine de bûye mijara nîqaşê. Hin ji wan gotine tobe û şefaet, hin ji wan gotine ferz û nafîle, hin ji wan jî gotine tobe û fidye ye. Der heqê bîd'etan û bîd'etkeran de welew ku ev hedîs tenê jî hebe divê kesê mûmîn bi hemû hêza xwe ji bîd'etan dûr bimîne. Dema ku ev hedîs bi wan hedîsên din re bê nirxandin encamekî wiha jî derdikeve holê:

"Xwedîyê bîd'etê li cem xwe zen dike ku ew bi her awayî li ser heqîyê ye. Kesê bîd'etker bi vê zena xwe qet tu car xwe muhtacê tobe û îstîxfarê nabîne." Maneya "Tobeya kesê bîd'etker qebûl nabe" yek jî ev e. Herwiha fêm dibe ku amelên wan dê bê red kirin. Hal ev e ku dê bi rahmeta Allah (ac) amelên însanan bê qebûlkirin lê belê amelê kesê bîd'etker ji ber ku li ber lanetê ketîye nayê qebûl kirin.

Hasenê Basrî (rh) wiha gotîye:

"Allah (ac) tobeya xwedîyê bîd'etê qebûl nake."[3]

Îmam Ibnî Teymîyye (rh) vê mijarê wiha îzah dike:

"...Ji ber vê yekê wekî Sûfyanê Sewrî gelek îmamên ji selefê wiha gotine: "Bîd›et ji şeytan re ji masîyetan herî şîrîntir e. Lewre ji bîd'etan nayê tobe kirin, lê ji masîyetan tê tobe kirin. Maneya gotina 'Ji bîd›etan nayê tobe kirin' ev e: Xwedîyê bîd'etê, bîd'eta xwe ji bo xwe wek dîn girtîye û ew amelê wî yê xirab jê re li ser navê dîn pir şîrîn û xweşik hatîye nîşandan. Kesê ku amelê xwe xweş bibîne helbet ji wê amelê tobe nake. Lewre pêgava tobeyê ya yekemîn ev e; divê ew kes pêbawer be ku ew amelê wî (ya bîd'et) xirab e.' Hetanî ku ew amelê xwe xweş bibîne wê jê tobe neke, berevajî dê li ser wê amelê sebat bike..."[4]

Mirovek dema derheqê mijara bîd'etê de pirtûkek bixwîne an guhdarîya vîdeoyekî bike an jî şîreta alimekî bibihîze dibe ku li ser vê mijarê serwext bibe û ji guneha bîd'etê tobe bike. Lê belê ew mirovê ehlê bîd'etê ji ber ku bîd'eta xwe ji dîn dibîne tu demî ji vê bîd'etê tobe nake.

Bîd'et Rêşaşîtî Ye, Xwedîyê Bîd'etê Jî Rêşaş E

Rasûlullah (ass) der heqê xeserata/zîyankarîya xwedîyê bîd'etê de wiha gotîye:

"Roja qiyametê ez ê li hêvîya kesên ji we ku dê bên cem min bimînim. Lê hin kes ji hatina cem min tên men kirin. Ez ê bibêjim: 'Ya Rabbê min! Evana ji min in, ji ûmmeta min in.' Dê wiha ji min re bê gotin: 'Ma tu dizanî ku wan pişt te re çi kirine/di pey te re çi nûjenîyan derxistine?' Ez jî wiha dibêjim: 'Xwelî li serê wan kesan be ku piştî min (sûnnetê) guherandine.' "[5]

Rasûlullah (ass) di hedîsekî din de wiha gotîye:

"...Ji tiştên ku piştre hatine derxistin xwe biparêzin. Lewre her bîd'et dalalet e, rêşaşîtî ye."[6]

Wekî ku di hedîsê de hatîye ravekirin her bîd'et rêşaşîtî ye. Li gorî vê heqîqetê her bîd'etker jî rêşaş e û noqî dalaletê de ye. Lewre Rasûlullah (ass) bixwe bi vê awayê binav dike. Cerîr b. Abdullah (ra) wiha gotîye:

"Her kî di îslamê de şiverêyeke nû/rê û rêbazeke nû veke ji wî kesê re xêra wê heye. Xêra kesên di wê rêyê de dimeşin jî jê re tê dayîn. Lê ji xêra wan ên din qet

1. Bûxarî, 2697; Mûslîm, 1718
2. Bûxarî, 1734; Mûslîm, 2429
3. Şerh-u Îtîqad Ehli Sûnne, rîwayeta bi hejmara 285.
4. Fetawa, 10/9
5. Bûxarî, 6212; Mûslîm, 2290
6. Tirmizî, 16

tu tişt kêm nabe. Her kî jî di îslamê de şiverêyeke xerab/rê û rêbazeke xerab veke, ji wî kesê re gûneha wê heye. Gûneha kesên di wê rêyê de dimeşin jî parek jê re tê dayîn. Lê ji gûneha kesên din qet tu tişt kêm nabe."[7]

Her Bîd'etek Sûnnetekî Winda Dike

"Qet tu qewmê bîd'et derdixe tûne ku; muheqeq Allah (ac) ji nava wan sûnnetekî hevşêwe dikişîne û distîne tûne be."[8]

Abdullah b. Abbas (ra) wiha gotîye:

"Her sala ku însanan bîd'et derxistine, muheqeq sûnnetek winda dibe. Herwiha bîd'et divejin û sûnnet jî winda dibin."

Her Bîd'etek Ji Ya Herî Xerabtir Re Derî Vedike

Bêguman xwedîyê bîd'etê di cihekî de nasekine. Her bîd'eta ku pêk tîne wî sewqê bal bi bîd'etetekî din ve dike. Nûqteya ku digihîjîyê ji rewşa destpêkê herî xerabtir e. Lewre kesê ji rê û rêbaza sûnnetê derkeve û dûr bibe êdî dibe dîlê/êsîrê şeytan û hewayê xwe. Ew her du çi bibêjin dê wan tiştan bike û rêya ku nîşan didin wê di wê rêyê de bimeşe.

Dema em li dîroka însanîyetê dinêrin em vêya dibînin: Gelek tiştên wek hûr û biçûk û bêqîmet dihatin dîtin paşê vegerîyan tiştên wisan mezin û giring ku gelek însan bi wan helak bûn. Hin bîd'etên amelî pir caran mirovan sewqê bîd'etên îtîqadî dikin. Herwiha zerar û xerabîya bîd'etê bi kesê bîd'etker tenê ne bisînor e. Zerar û xerabîya bîd'etan digihîje hemû ûmmeta îslamê. Zerar û xerabîya herî mezin yek jî ev e ku bîd'etên amelî û îtîqadî dibin sebebê derengmayîn an jî nehatina alîkarîya Allah (ac).

Dawîya beşa (12.) Dozdehem, dê bidome înşaAllah.

7. Mûslîm, Zekât, 69
8. Ev gotin her çiqas di Mûsneda Îmam Ahmed (rh) de wek hedîs (4/105) qeydkirî be jî ramana racîh ew e ku wek gotina Hasen b. Sabît û Ûmer b. Abdulazîz hatîye neqilkirin.

YERYÜZÜ YILDIZLARI - 60 SEÇKİN SAHABE HAYATI

Kitabın Yazarı: Halid Muhammed Halid

Yayınevi: Beka Yayınları

Basım Tarihi: M 2013

Sayfa Sayısı: 672

Ebat: 135x210 mm

Kitap Hakkında

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu,

Yazar, tanıtacağımız bu eserinde altmış sahabinin hayatını sunar. Seçtiği altmış sahabinin, Resûlullah (sav) ile beraber yaşayan binlercesi arasından örnek şahsiyetler olduğunu belirtir ve tüm ashâbı, onların imanını, sebatını, kahramanlığını, Allah ve Resûl'üne olan sevgisini bu örnek şahsiyetlerin şahsında anlayabileceğimizi söyler.

Kitabı tanıtma hususunda yazarın kaleme aldığı satırları zikretmeden önce söylemeliyiz ki Yazar; Ebû Bekir, Ömer, Osmân ve Alî'ye (r.anhum) bu kitabında yer vermemiş, her biri için ayrı bir kitap telif etmiştir.

"Akide ve iman dünyasında ortaya çıkmış olan, tarihin haber verdiği şerefli bir topluluğun haberleri, ne uydurulmuş bir olaylar manzumesidir ne de olur olmaz söylenmiş sözlerdir.

Bütün bir tarih, güvenilirlikte, doğrulukta ve hakikati araştırmada İslam tarihi ve kahramanlarının şahit olduğu böylesi bir zaman dilimine şahit olmamıştır. Çünkü bu devrin öğrenilmesi ve araştırılması uğrunda harikulâde beşerî bir gayret ortaya konulmuştur. Değerli İslâm âlimleri, İslâm'ın ilk asrında en küçük bir fısıltı ve kıpırdanmayı dahi ihmal etmeksizin araştırma laboratuvarına getirmişler, tenkit süzgecinden geçirmişlerdir.

Bu kitabın ilerleyen bölümlerinde göreceğimiz Allah Resûlü'nün (sav) eşsiz sahabesinin şerefli tabloları, her ne kadar efsane gibi görünse de efsane değildir. Bilakis bunlar, o yüce kimselerin şahsiyet ve hayatlarında şekil bulmuş hakikatlerdir. Ve onlar zirveleşenlerdir, ışık saçanlardır. Yazarların ve vasfedenlerin istedikleri kadar değil, bizzat o hakikatlerin sahiplerinin, enginlik ve kemal yolunda olağanüstü gayret sarf edenlerin istedikleri kadardır.

Şu nokta önemlidir: Tarih; adalet ve kemalin gerçekleşmesi için kararlılık ve niyetlerini pekiştirmiş ve bu uğurda hayatlarını ortaya koymuş, sınırsız cesaret ve kahramanlık örneği sergilemiş, Allah Resûlü'nün (sav) etrafında öbekleşmiş insanlar gibi başka bir topluluğa daha şahit olmamıştır.

Onlar, tam beklendikleri zamanda ve söz verildikleri günde geldiler... Onlar, Peygamberleri (sav) ile beraber, müjdeleyici ve kulluk edici olarak geldiler."[1]

Tüm okurlarımızın faydalanması duası ile...

1. Yeryüzü Yıldızları - 60 Seçkin Sahabe Hayatı, Halid Muhammed Halid, Beka Yayınları, s. 5

BİZİM DÜNYAMIZ

Geleceğimiz olan gençlerimiz tarafından hazırlanan ve İslami hassasiyeti olan ailelerin gönül rahatlığıyla çocuklarına izletebileceği içerikler üreten Bizim Dünyamız kanalını takip etmek, kanalımıza abone olmak ve destek vermek için karekodu okutabilirsiniz.

www.youtube.com/@_bizimdunyamiz

tevhid

"TAĞUTA KULLUK ETMEKTEN KAÇINIP ALLAH'A YÖNELENLERE MÜJDE VARDIR. KULLARIMI MÜJDELE!"
(39/ZUMER, 17)

TEVHİD DERGİSİ

TEVHİD DERSLERİ

TEVHİD MEALİ

ISSN 2148-4635
9 772148 463504

ABONELİK İÇİN

tevhiddergisi@gmail.com
www.tevhiddergisi.org
+90 545 762 15 15